

Slovenski Pravnik

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani

1. DR. IVAN ŠIRKO: Poravnava na mapno mejo	205
2. DR. EDVARD PAJNIČ: Preizkus sodnih odločb v kazenskem postopanju	216
3. DR. JANKO VRANČIČ: Odškodninske tožbe nameščencev proti službodavcem radi opuščenega ali nepravilnega pokojninskega zavarovanja	230
4. DR. JOSO JURKOVIČ: Zakon stopi v veljavo	238
5. Književna poročila	240
6. Razne vesti	251

PRILOGA: Odločbe stola sedmorice v kazenskih stvareh

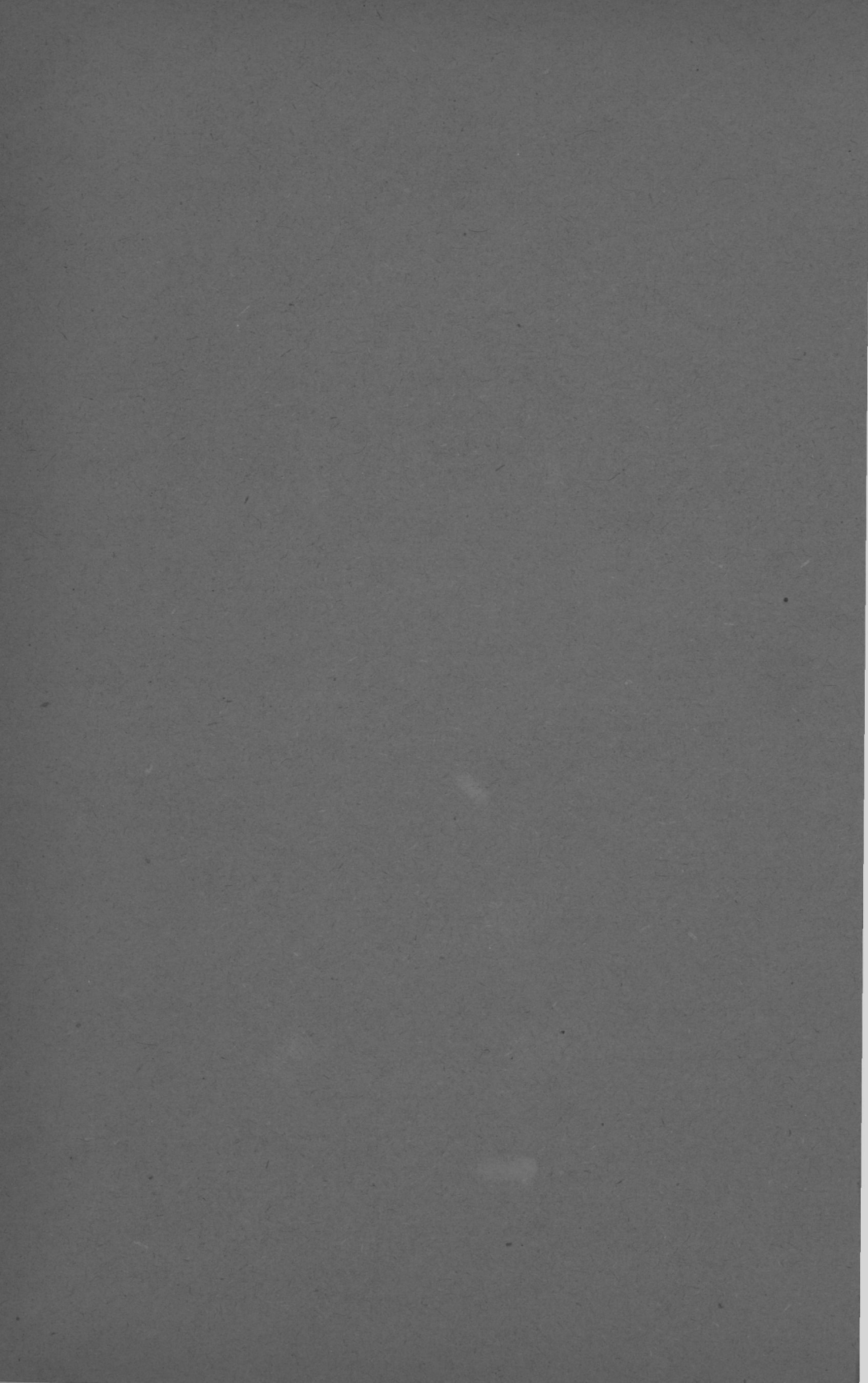

V LJUBLJANI 1930

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“

Za uredništvo in izdajatelja odgovarja: Dr. Rudolf Sajovic

Za Narodno tiskarno: Franc Jezeršek

SLOVENSKI PRAVNIK

Leto XLIV.

Ljubljana, 1930.

Št. 9.—10.

Poravnava na mapno mejo.

Dr. Ivan Širko.

Pravni primer, obravnavan pod gornjim naslovom v Pravniku l. 1926., stran 65, se je nadaljeval tako zanimivo in poučno, da se mi zdi vredno, ga objaviti in ob njem razpravljati o vprašanju veljavnosti take poravnave na mapno mejo in to tem bolj, ker objavlja zbirka odločb stola sedmorice pod števil. 120., stran 159., isti primer pod naslovom: »Tožbeni zahtevek, da je tožitelj lastnik zemljišča, kakor kaže mapna meja, je dovolj določen«, a nadaljnje pravdanje kaže, da to ni res in da je treba ta nauk popraviti.

Radi preglednosti naj ponovim. V nespornem postopku radi ureditve sporne meje je sodišče pod Ne I 79/23 določilo mejno črto med gozdoma M. in N. pravnomočno in jo zaznamovalo z mejnimi znamenji, količki in jamicami.

V nastopni lastninski pravdi, oprti ne morda na priposestevanje, marveč na trditev, da se je M. pogodil z N. že pred to sodno določitvijo meje, da naj velja kot meja med njunima gozdoma mapna črta prenešena v naravo, kakor jo po katastrski mapi izkaže zemljemerec, je M. dosegel sodbo stola sedmorice pod C 178/23, ki se je glasila: »Toženi N. je dolžan priznati, da je tožnik M. lastnik zemljišč p. št. 897/2 in 897/3 d. o. G. v obsegu, kakor ga kaže katastrska mapa, vzdrži naj se vsakega poseganja v to zemljišče in naj povrne stroške...«

Razlogi so povedali, da je to ugotovitvena sodba in da utegne M. po uradnem zemljemercu odmeriti mejo po mapi.

M. pa ni dal tega po zemljemercu takoj izvršiti, pač pa je propadli N. kljub tej sodbi posekal na spornem svetu en hrast in ga spravil. Zmagoviti M. ni proti temu začasno ničesar ukrenil, mesec dni pozneje pa je tudi sam posekal na tem prostoru en hrast in ga spravil. Propadli N. je nato naperil proti njemu tožbo radi motenja posesti pod C 253/25 in zmagoviti M. je bil pravnomočno obsojen, da je motil posest in da se mora v bodoče vzdržati vsakega poseganja

v N-ovo posest. Vsled tega sklepa je M. tudi takoj plačal odškodnino za prej omenjeni posekani hrast.

Sedaj je M., opirajoč se na sodbo stola sedmorice, pozval dne 2. januarja 1926 zemljemerca, in sicer starejšino tamošnje katastrske uprave, da mu je v naravi pokazal mapno črto in v tej črti, ki je bila za M. ugodnejša kakor ona, ki jo je sodišče ugotovilo v nespornem postopku, je M. zakopal štiri kamne kot mejnike in z njimi označil mapno mejno črto, prenešeno v naravo kot svojo bodočo mejo napram N. Zemljemerec je bil pozval N., da prisostvuje merjenju in določitvi te mapne črte, toda N. se ni odzval.

Sklicujoč se na zgoraj omenjeni pravnomočni sklep o motenju posesti, izdanem glede spornega ozemlja pod C 253/25, je sedaj N. predlagal proti M. pod E 21/26 izvršbo s tem, da ukaže sodišče M. pravkar postavljene kamne — mejnike odstraniti, oziroma, da pooblasti sodišče njega, da jih odstrani na M-ove stroške. Sodišče je temu predlogu ugodilo na obeh stopnjah, vendar je druga instanca izrekla v svoji rešitvi, da bi se mogli zavezančevi, t. j. M-ovi ugovoriti, da je ravnal le v smislu sodbe stola sedmorice, uveljaviti zgolj v obliki tožbe pod § 35/2 i. r. (?), v kateri bi se preizkusilo, ali se je N-u s polaganjem mejnikov res godila krivica ali ne. Take tožbe pa M. kljub temu migljaju ni vložil in N. je na stroške zmagovitega M. odstranil od tega kamne — mejnike, postavljene po zemljemercevi izmeritvi.

Sedaj je M. naperil proti N-u odškodninsko tožbo pod C 148/26 na plačilo obeh hrastov, posekanih na spornem prostoru, namreč tistega, ki ga je posekal propadli N. in potem onega, ki ga je sicer posekal zmagoviti M. sam, toda plačal N-u odškodnino zanj, ko je bil izgubil zgoraj omenjeno pravdo radi motenja posesti pod C 253/25. M. je opiral svojo tožbo na trditev, da je zemlja do izkazane katastrske meritve njegova last in da sta bila vsled tega tudi oba hrasta njegova last. Njegov zahtevek sta obe stopnji zavrnila iz razloga, da se je nahajal N. v pošteni posesti ter je druga stopnja še povedala v svojih razlogih, da z zgoraj navedeno sodbo stola sedmorice nikakor ni premenjena meja, določena v nespornem postopku v naravi, dokler ni v naravi sam ugotovljen potek katastrske meje, katero bi bil potem N. dolžan spoštovati.

Sedaj je pod E 54/27 M., oprt na sodbo stola sedmorice (C 178/23) predlagal izvršbo (E 54/27), da naj dovoli sodišče prisilno postavitev mejnikov v črti, ki jo pokaže uradni evidenčni zemljemerec po katastrski mapi. Obe stopnji sta

zavrnil ta predlog, ker da je navedena sodba zgolj ugotovitvena in ne daje izvršilnega naslova.

V tem so se mejna znamenja, s katerimi je sodišče označilo v nespornem postopku pod Nc I 79/23 ugotovljeno mejno črto, že skoro zgubila in zato je N. predlagal njih obnovitev. Obe stopnji sta temu predlogu ugodili. Nato je M. pod C 144/27 zopet vložil tožbo na priznanje meje in stavil sledeči tožbeni zahtevek: »Toženec N. je dolžan:

1. dovoliti, da določi mejo med zemljiško parc. št. 896 d. o. G. in tožnikovimi zemljiškimi parcelami št. 897/2 in 897/3 iste d. o. uradni zemljemerec po katastrski mapi v smislu dogovora sklenjenega leta 1921. vpričo župana J. N. v G. z učinkom, da najdena črta v naravi neprizivno loči tožnikovo lastnino od toženčeve;

2. izročiti posest parcele števil. 897/2 in 897/3 tožniku do te po uradnem zemljemercu določene mejne črte;

3. se v bodoče vzdržati vsakega dejanja, s katerim bi kratil tožnikovo last in posest preko te mejne črte in

4. povrniti tožniku pravnice stroške, vse v 14 dneh pod izvršbo.

Prvi sodnik je zahtevek zavrnil, in sicer razen iz razlogov navedenih že v letniku 1926., tudi zato, ker je stvar že razsojena in nesklepčna, t. j. ker je zahtevek sam nepotreben. Druga stopnja je potrdila sodbo prvega sodnika, toda le, ker je pogodba neveljavna, češ »da je zemljemerec po tem zahtevku razsodnik, ker naj od njega najdena mejna črta v naravi neprizivno loči tožnikovo lastnino od toženčeve. Pri tem stvarnem položaju bi bila vsaka sodba rednega sodnika odveč, ker bi slednji le posvedočil to, kar je zemljemerec neprizivno že sam določil, tako, da bi bil pravi sodnik v istini zemljemerec. Za tak od tožnika za zemljemerca zamišljen položaj pa manjka pismenosti v pogodbi na razsodnika ...«

Stol sedmorice je z odločbo z dne 14. maja 1929, Rv 264/28 ugodil tožbenemu zahtevku v celoti. Izpustil je v izreku le v točki 1. končne besede »z učinkom, da najdena črta v naravi neprizivno loči tožnikovo lastnino od toženčeve«. Razlogi so nastopni: »O razsodniku v smislu § 577 c. p. r. je moči govoriti le tedaj, če naj dotični zasebnik reši med strankama pravni spor. Pravni spor o meji med parcelama, ki jih navaja tožbeni zahtevek je pa med strankama že rešen. Rešili sta ga namreč stranki sami, in sicer s poravnavo, da veljaj med temi zemljiškimi parcelami meja po katastrski mapi, ki jo v naravi poišči po tej mapi uradni

zemljemerec. S tem dogovorom je torej pravni spor med strankama odpravljen. Uradni zemljemerec nima nič več razsojati. Le kot izvedenec ima na podlagi, ki sta jo stranki sami določili, izkazati jima v naravi mejo, ki jo kaže mapa. Zemljemerec naj torej ugotovi zgolj neko dejanstvo, ki je po volji strank zanj pravno važno. Ni pa razsodnik, marveč le od obeh strani določeni izvedenec, pomočnik strankam v izvedbi njunega dogovora (ali je zemljemerec obsojen?). Na tem nič ne spremeni, če je tožitelj na razpravi prvotni tožbeni zahtevek »preciziral« v smislu, da določi mejo uradni zemljemerec z učinkom, da loči najdena črta v naravi neprizivno tožiteljevo lastnino od toženčeve. Če bi šel ta tožbeni zahtevek za tem, da veljaj neprizivnost tudi v primeru, da uradni zemljemerec iz kateregakoli razloga ne odmeri meje po katastrski mapi, dalo bi se morda govoriti o tem, da je razsodnik, ker bi odločil on mimo in preko tega, kakor sta zamislili ureditev svojega spora stranki sami. Toda na pominani dostavek se nanaša na predhodni del tožbenega zahtevka, ki jasno določa odmeritev meje po katastrski mapi. V tem primeru bi bila poravnava pravilno izvršena in ni prav uvideti, s čim naj bi se toženec temu na podlagi poravnave mogel upirati. Razsodnik pa zemljemerec iz izvedenca, pomočnika s tem dostavkom potemtakem ni postal.

Pravno zgrešeno je torej naziranje prizivnega sodišča, da gre za pogodbo na razsodnika v smislu § 577 c. p. r. in da je napominana poravnava med strankama radi tega neveljavna, ker ji nedostaja po § 577 c. pr. r. potrebne pismene oblike. Revizijski razlog § 503/4 c. p. r. je torej osnovan.

Da pa je bila sklenjena med strankama poravnava, kakor to tožitelj v tožbi izvaja, in da je poravnava takšne vsebine, to je med strankama že pravnomočno in obvezno za obe strani razsojeno v pravdi C 178/23. Razlika med sedanjo pravdo in predhodno pravdo C 178/23 je le v tem, da je bil v le-tej tožbeni zahtevek zgolj ugotovitven, ki tožitelju ni dal izvršilnega naslova, dočim je sedanji tožbeni zahtevek dajatven, ki naj da tožitelju izvršilni naslov, da izvede ugotovljeno poravnavo. O pravnem obstoju in vsebini poravnave v sedanji pravdi potemtakem ni več razpravljati. Izključeni so prigovori, ki se nanašajo na poravnavo za časa njenega sklepanja, tako od tožiteljeve, kakor od toženčeve strani.

V sedanji pravdi je povsem tem moči samo presojati o tem, ali ustreza tožbeni zahtevek med strankama ugotovljeni poravnavi. Če se primerjajo z vsebino poravnave posamezni

zahtevki, ki se uveljavljajo, se pokaže, da vsi ti zahtevki stvarno in pravno ustrezajo poravnavi. Radi tega je bilo tožbenemu zahtevku ugoditi. Pripominja pa se, da je bilo izločiti napominani dostavek v preciziranem tožbenem zahtevku, ker je po gornjem povsem nepotreben in samo moti...«

Človek — tudi pravnik bi na prvi pogled mislil, da je sedaj konec in da je zmagoviti M. izvojeval svoj zahtevek ter pospravil laborike svojega napora. Ni mu bilo dano. Predlagal je sicer pod E 266/29 izvršbo v smislu § 351 i. r., da postavi mejnike uradni zemljemerec po katastrski mapi, toda N. se je med tem sporom postaral in je na žalost izročil vso svojo domačijo s sporno zemljo in mejo vred svojemu sinu. Sodišče je zavrnilo izvršilni predlog ne le iz razloga, da proti sedanjemu posestniku (in morda lastniku) ni izvršilnega naslova, marveč tudi zato, ker bi predlagane izvršbe celo proti propadlemu N. ne bilo dovoliti. Po § 351 i. r. določa namreč mejo sodnik po določbah §§ 841 — 853 o. d. z., k temu poslu si sme seveda privzeti izvedenca zemljemerca, ako mu ga je treba. Tukajšnja sodba pa pravi, da naj določi mejo uradni zemljemerec. Na podlagi te sodbe utegne torej pozvati zmagoviti tožnik brez sodelovanja sodišča zemljemerca, da izkaže mapno mejno črto v naravi. Pristanek mejaša — toženca — v to, je v sodbi. Edino, ako bi se toženec (obsojenec) temu še upiral, n. pr. da bi oviral zemljemerca pri tem delu, bi dal povod za izvršbo, ki bi jo bilo predlagati v smislu §§ 355 in 357 i. r. V tem primeru bi pa prisostvoval izvedbi zemljemerčevega dela ne sodnik, ampak sodni izvrševalec, čigar naloga bi bila, da omogoči zemljemercu poslovanje in da zabrani toženčevo oviranje. Meja bi bila torej zemljemerčevo delo, v katerega se seveda izvrševalec vtikati ne more in ne sme.

S tem je prišel spor do svojega neslavnega konca.

Poglejmo si sodbeni izrek najprej s stališča propadlega N., t. j. nepravnika, ki občuti predvsem gospodarske posledice sodbenega izreka, ob katerem se mu vežba njegov pravni čut. Med dolgoletno pravdo se je že sprijaznil z ugotovitvijo, da se je res poravnal z nasprotnikom leta 1921. na mapno mejo, torej se ž njim resno dogovoril, da jima bo uradni zemljemerec pokazal, kod gre med njunima koso- ma mapna mejna črta, ve pa tudi, da tega zemljemerec do danes za njega obvezno še ni storil. Ne ve še, kje in kod bo tekla dejansko meja in že mu drugi odstavek sodbe prepoveduje posegati v prostor, ki v naravi ni določen. Pa

to ne bi bilo hudo, le naj potrpi, to bo že zvedel, ako se bo namreč nasprotniku ljubilo, kmalu izkoristiti v sodbi dano dovoljenje, utegne pa tudi pustiti, da toženec v negotovosti cepeta. Kajti jako dvomljivo je, ali bi smel propadli toženec, da se reši negotovosti, koj sam pozvati zemljemerca, da mu pokaže potek mapne črte v naravi, in na tak način izpolniti sodbo z veljavnostjo tudi za tožilca. Iz besedila sodbe tega ni posneti.

Hujše pa je, da mora propadli toženec, ki še ne ve, kje poteka meja, ne ve, preko katere črte ne sme segati, ne ve, kaj sme storiti in kaj mora opustiti, še plačati stroške — in to boli in sicer tem bolj, ker je moral plačati stroške že prej, kot se je tožnik poslužil prvega izreka sodbe in si dal pokazati potek mapne črte v naravi. Bolelo pa bi še bolj in zaskalelo morda celo sodnika, tvorca te sodbe, ako bi se pripetilo, da pade — kar je prav mogoče, ali vsaj izključeno ni — ona famozna mapna črta tja, koder že sedaj poteka meja v naravi, da torej ne dobi zmagoviti tožnik ničesar in propadli toženec ne zgubi ničesar, ali pa celo — kar bi bilo višek vse stvari, da pade mapna črta še onkraj sedanje meje v svet zmagovitega tožilca, tako da bi tožnik dejansko zgubil pravdo, stroške pa le dobil. Trdno mora biti toženčevo zaupanje v obstoječe pravosodje, ako se mu v tem primeru ne bi omajalo.

Ako ima sodba take čudne praktične posledice, potem je gotovo, da je nekje usodepolna hiba, ki povzroča tak nemogoč zaključek.

Sodbeni razlogi sami nehote vzbujajo misel, da niso prav iskreni, zlasti, ker ne dajo edine in vedno pričakovane ugotovitve, da je taka poravnava, torej pogodba take vsebine sploh veljavna in obvezna za obe stranki, ampak se temu v predzadnjem odstavku naravnost izognejo s tem, da se sklicujejo na prvo sodbo v tej stvari, izdano pod C 178/23, češ, da je že pravnomočno in za obe stranki obvezno razsojeno, da obstoji med strankama poravnava takšne vsebine. — Da so pa take poravnave vobče veljavne in da je tudi ta poravnava veljavna in obvezna, tega ne pove ne ta sodba in tudi ne prva. Druga sodba je to spregledala ter daje prvi sodbi vsebino, ki je nima ter se smatra na njo vezano, kar je nadaljevanje prvega zla.

Izrečno pravi druga sodba, da je v smislu te poravnave poslujoči zemljemerec le izvedenec in pomočnik strankam, katerim ugotovi zgolj dejstvo po volji strank za nju pravno važno, namreč mapno črto preneseno v naravo. Da, to je

res, toda na tem dejstvu — na mapni črti visi morda sporni kos zemlje, kakor na znani ukradeni vrvi krava, in zato ni glavna stvar to dejstvo, ampak zemlja, za katero je šla poravnava. Predmet poravnave — pogodbe ni le ugotovitev mapne črte v naravi, ker bi ta ugotovitev sama posebi brez nadaljnjih posledic tudi ne imela nobenega smisla, ampak bistvena stvar pogodbe je tisti kos zemlje, ki je za sedaj še v nesporni posesti toženca ter ga bo ta prepustil v posest in last tožniku, ako se izkaže, da je ta kos na tožnikovi strani izkazane mapne črte. Dogovor, da bo uradni zemljemerec v naravi pokazal, kod poteka v mapi zarisana mejna črta, je le del glavne pogodbe, komu naj pripade sporni kos zemlje. Pri tej pogodbi za zemljo pa je ugotovitev črte ne le pravno važno dejstvo, ampak sploh bistveno dejstvo, bistveni del pogodbe, brez katerega sploh ni pogodbe. Iz tega sledi, da postane dogovor med našima strankama sklenjena pogodba šele, kadar obsega že tudi ta bistveni znak. Dokler tega ni, ni moči govoriti o veljavni in obvezni poravnavi — pogodbi, kakor ni mogoče govoriti o veljavni in obvezni kupni pogodbi, dokler ni med strankama določena tudi cena. Tudi cena je ne le za stranke pravno važno dejstvo, ampak bistveni del pogodbe, ki ga utegne po § 1056 o. d. z. v smislu dogovora strank določiti druga oseba. Toda dogovor strank, da bo drugi določil ceno, ni zase pogodba, še manj veljavna in obvezna pogodba, s katero bi bilo mogoče eno stranko, ki si je premislila in odstopila od dogovora odnosno preklicala svoj pristanek, prisiliti, da pristane na določitev bistvenega dela, ki še manjka za sklep pogodbe. Ali naj velja za poravnave napominane vrste kaj drugega? Kje v zakonu je to utemeljeno? Dočim označujejo običajno razlogi vrhovnega sodišča točno paragrafe, na katere opirajo sodbo, nam ta sodba ne navaja nobenega, to pač zato, ker sploh ni v zakonu mesta, na katero bi se mogla ta sodba opreti.

Očividno je, da tiči odločilna hiba v tem, ko razlogi pravijo, da ste stranki pravni spor rešili sami z napominano poravnavo, ko je vendar toženec oporekal ne samo, da je ni sklenil, marveč, da je tudi neveljavna in zanj neobvezna. Ali je ta poravnava sploh že sklenjena, že perfektna, da imata stranki iz nje že iztožljive pravice? Da je poravnava dvostransko obvezna pogodba, s katero stranke sporne ali dvomljive pravice tako ugotove, da se zavežejo druga drugi kaj dati, to nam pove § 1380 o. d. z. Tudi poravnava mora imeti vse znake pogodbe. Pravni spor o meji ni le spor o

tem, kod poteka mapna meja, ampak predvsem, čegav je določen kos zemlje, ki ga vsaj nasproti drugi stranki omejuje sporna mejna črta. Vsaka spornih strank zatrjuje svojo lastninsko pravico do spornega kosa, ki temelji na kakršnemkoli naslovu, po katerem se vobče pridobi lastnina. Druga drugi osporavata zatrjevani naslov in potem se dogovorita, da odpravita spor, poravnavo in premenita sporazumno pravni naslov za lastnino do spornega kosa, kajti hočeta biti in bosta po sklenjeni poravnavi lastnik, odnosno lastnika na podlagi poravnave. Kdaj postane ta poravnava perfektna? Ali tedaj, ko se stranki dogovorita, da jima bo sporno stvar, predmet spremenila v nesporno ta ali ona oseba, ta ali ona okolnost, ali nastop tega ali onega pogoja, ali šele tedaj, kadar se je to že zgodilo. Po mojem mnenju ne more biti dvoma, da šele v zadnjem primeru. Brez vsakega pomena je, ali je odločilna okolnost več ali manj gotova, ali pa po naravnem poteku stvari popolnoma gotova, samo, da leži v bodočnosti. Najsi dogovorim z nasprotnikom poravnavo, da bo sporni kos zemlje nesporno njegov, kakor hitro zaide danes solnce, kar smatram za popolnoma gotovo dejstvo, bo vendar stopila poravnava v veljavo šele z nastopom tega dejstva. Ne spreminja na stvari tudi nič, ako bi hotel trditi in smatrati za res, da je z dogovorom na mapno črto že sedaj, torej v trenutku dogovora, predmet končno določen. Določljiv je, ali določen ni. Dogovor — pogodba, katere predmet sicer ni določen, pač pa na kakršenkoli dogovorjen način določljiv, je sicer veljavna, toda le pod pogojem, da se predmet tudi v resnici določi, prej nepopolna pogodba mora postati popolna. V obravnavanem primeru stranki ne poznata točno predmeta poravnave, poznata ga le v skrajnih obrisih, določil bi ga šele zemljemerec. Kako ga bo določil, to je povsem stvar njegovih zmožnosti in vestnosti in gotovo ni izključena možnost, da bosta dva zemljemerca iz iste mape ugotovila različne črte. Prezreti pa ni, da noben zemljemerec, tudi uradni ne, ni dolžan vsled zasebne pogodbe med dvema strankama se dati uporabljati za izvedenca ali pomočnika. Ali je treba še nadalje dokazovati, da bistveni del poravnave še ni določen, da pogodba še ni popolna, ko je vendar lahko mogoče, da nikdar ne bo in to tudi vkljub tej sodbi. Kajti tudi sedaj, ko ima zmagoviti tožnik to sodbo v rokah, je lahko mogoče, da ne dobi nobenega uradnega zemljemerca, ki bi mu hotel biti izvedenec ali pomočnik in določiti mejo po katastrski mapi. Izvršljivost, prav izvedba glavnega sodbenega izreka,

je torej povsem odvisna od dobre volje druge osebe. Prezreti tudi ni že mimogrede omenjene možnosti, da pade najdena mapna črta v sedaj nesporno tožnikov svet, ki bi potem pripadal tožencu. Ta ga ne zahteva in (teoretično ter dejansko) tudi noče. Ali je morda obsojen ga vzeti? Vsa sodba izhaja iz povsem napačne domneve, da mora mapna črta pasti tako, da vzame tožencu nekaj sveta. Najbrže bo (kajti tožnik je predvidoma to že prej poizvedel in zato se poganja zanjo), toda brezdvomno to ni, vsaj tako ne, da bi bila izključena tudi druga možnost.

Poravnava je torej (in z njo vred sodba) nepopolna, manjka ji še bistvena okolnost, namreč v naravi izkazana mejna črta in zato iz nje še ni za stranko one obveznosti, ki izvira iz popolne perfektne pogodbe. Sodba, kakršna je gornja, v bistvu ne prisoja predmeta poravnave (pogodbe), ampak nalaga tožencu ono dopolnitev, ki manjka popolni obvezni pogodbi, ga torej obsoja, da mora pogodbo — poravnavo, ki jo je započel z nasprotnikom, pa še ne dokončal — pozitivno končati. Obsoja ga pa nadalje že takoj na vse posledice perfektne pogodbe in sicer tako, kakor da bi bil to pogodbo že kršil in da je že gotovo, da bo moral odstopiti tožniku kos zemlje, ki jo sedaj še poseduje. Toda danes še ne ve nobena stranka, kje poteka mapna meja v naravi, nobena stranka ne ve, ali je toženec segel preko nje, nobena stranka ne ve, ali in katero zemljo naj izroči toženec tožniku, edino to vesta obe, da je moral toženec plačati tožniku stroške.

V tem primeru se je ponovno razmotrivalo vprašanje, ali je zemljemerec izvedenec, pomočnik, prijateljsko blagohotni razsojevalec, kakor ga ima v mislih § 1056 o. d. z., ali je razsodnik. Glede na to bi bilo pomisliti še to-le:

Sodbeni razlogi ga imenujejo pomočnika in sodbeni izrek samovoljno izločuje iz tožbenega zahtevka besede »da določi mejo uradni geometer z učinkom, da loči najdena črta v naravi neprizivno tožiteljevo lastnino od toženčeve, ker je povsem nepotreben in le moti« — s čemer je rečeno, da se ta učinek razume sam ob sebi. Ima-li stranka kakšen pomoček zoper zemljemerčevo odločitev? In, če ta očitno pogrešno določi mapno mejo, recimo v korist p r o p a d l e g a t o ž e n c a? Ali more tožnik s to sodbo pozvati drugega in tretjega zemljemerca? Ali utegne katera izmed strank ugovarjati, da mapna meja ni strokovnjaško določena? Ali ima sploh pripomoček zoper morebitno samovoljo zemljemerca? Ako ga ima katera izmed strank, najsi bo

tožnik ali toženec, potem vprav ni doseženo to, kar je zahteval tožnik, da namreč najdena črta neprizivno loči zemljo obeh, in kar se po sodbenih razlogih razume samo ob sebi. Da bi pa ne imel nobenega pomočka zoper zemljemerca, ki dela nevešče, malomarno ali zlonamerno, se pa vendar protivni zdravemu razumu.

Razlogi sami že omejujejo neprizivnost, češ, da velja ta neprizivnost le za primer, da določa zemljemerec mejo po mapi, ne pa za primer, ako bi jo iz kateregakoli vzroka ne odmeril po katastrski mapi. To kaže, da že sodba sama sluti neko negotovost. Implicite priznava možnost, da bi tudi po izvedbi sodbe še utegnili biti spori o tej razsojeni stvari, ne misli pa sodba na to, da je že ob pojmu izvedenca samo ob sebi podana možnost, ako tudi odmerja mejo po katastrski mapi, da pride vsak izvedenec do svoje črte, ki je lahko različna od črte drugega izvedenca. Kdaj je potem podana neprizivnost — kolika pomota v izvedenskem mnenju je dopustna, da je izrek nepriziven? Najsi je pozvani zemljemerec stvar izvršil še s tako preciznostjo, vendar je za vsako stranko dana teoretična možnost za trditev, da v naravi izkazana mapna črta ne ustreza v mapi narisani, in da jo da preizkusiti — seveda le v sporu z nasprotno stranko. In tako torej spor kljub sodbi ni rešen.

Mimogrede naj omenim tukaj za one, ki prisegajo na mapo, češ, da je edino iz nje mogoče posneti pravilne meje, da se nahaja vprav v teh spisih skica zemljemerca, ki ga je, kakor zgoraj povedano, pozval tožnik, da določi mapno mejo v naravi. V tej skici je narisal zemljemerec črto, ki jo je v naravi našel kot pravo, to je kot ono, ki ustreza mapni meji. In ta črta ne pada na ono črto, ki je v mapi, in tudi ne na ono, ki jo je določil sodnik v naravi o priliki ugotovitve meje v nespornem postopku, ampak nekako v sredino. Zemljemerec je moral torej mapo predhodno podvreči svoji strokovnjaški preizkušnji. Po tej je videl, da prava mapna meja ne poteka tam, koder jo kaže mapa, ampak precej v stran, da je torej treba najprej popraviti mapo, da bo prav kazala, potem pa šele izkazati mapno mejo. Iskanje mapne meje je torej ne le mehaničen prenos ene same črte iz mape v naravo, kakor to včasih delajo občinski in drugi »tudi izvedenci«, ampak je treba zato strokovnjaško izvežbanega znanja. Glede na to se bo pač težko odločiti imenovati zemljemerca, kadar posluje v napominanem smislu, le pomočnika, ampak mu bo treba priznati, da se že močno bliža razsodniku, odnosno da je vendarle razsodnik. Kot takega

ga običajno stranke hočejo imeti in, da ga imajo, zato morajo skleniti temu primerno po zakonu zahtevano pismeno pogodbo.

Kakor se vobče od sodnika zahteva, da ne vztraja samoljubno v napačnem naziranju, da marveč moško prizna svojo morebitno zmoto ter se priključi bolj utemeljenemu naziranju, tako bi moralo tudi vrhovno sodišče zavreči pomotno prvo sodbo in uveljaviti boljšo in to tem prej, ker vsaka končna sodba vrhovnega sodišča stvar zase konča in ni prav nič nujno, da bi morala biti podlaga prihodnji odločbi.

Napačno je bilo, da je prva sodba ugotovila nekaj (namreč obstoj dogovora), česar ni zahtevala nobena stranka, napak je bilo, da se prva sodba ni jasno izrazila, da je taka poravnava — pogodba veljavna in obvezna; napak je bilo, da se je druga sodba sploh ozirala na prvo in še vrh tega smatrala, da ugotavlja prva sodba veljavnost in obveznost poravnave, napačno je, da smatra sodba, da bo vsak uradni zemljemerec, mereč po mapi, našel isto črto, napačna je domneva, da bo ta črta v naravi padla tako, da bo toženec v zgubi. Vse te napačne domneve so morale roditi tak nezvdržen zaključek.

Zato bo treba tudi popraviti iz prve sodbe posneti in, kakor v začetku omenjeno, objavljeni zaključek, da je tožbeni zahtevek, »da je tožitelj lastnik zemljišča, kakor kaže mapna meja, dovolj določen«. Nasprotno moramo priznati, da je poravnava na mapno mejo le mogoča kot pogodba na razsodnika, ali pa je nepopolna pogodba, ki postane popolna šele tedaj, kadar je naprošeni izvedenec — pomočnik ali prijateljski razsojevalec že izrekel svoje mnenje, že pokazal mejno črto v naravi. Veljavnost in obveznost tako končno sklenjene pogodbe je pa presojati, kakor vsako drugo pogodbo.

Preizkus sodnih odločb v kazenskem postopanju.*

Dr. Pajnič Edvard.

Razpravlja se ne le o nauku glede pravnih sredstev v širjem pomenu besede, kjer gre za preizkus sodnih odločb, povzročen od prizadetih oseb, temveč tudi o onih, dasi manj številnih primerih, kjer se izvrši tak preizkus tako rekoč uradoma, brez vsake pobude drugih, izven sodišč stoječih oseb.

Pojem in opredelitev pravnih sredstev vobče.

Vsem pravnim sredstvom je skupno, da naj se izvrši preizkus sodne odločbe v tem pravcu, da se z n o v o odločbo spremeni ali razveljavi posredno ali neposredno pobijana prvotno izdana odločba. Gre pa tu ne le za pravna sredstva zoper sodbe, temveč tudi za pravna sredstva zoper druge sodne odločbe in odloča o njih ne le sodišče višje stopnje, temveč često celo isto sodišče v istem ali drugem sestavu.¹

Zanimiv je dalje razloček med rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi. S prvimi se pobijajo odločbe, preden so postale pravnomočne. Radi tega preprečujejo začasno pravnomočnost ali odlože nje nastop na poznejši čas po rešitvi dotičnega pravnega sredstva. Izredna pravna sredstva se pa ali obračajo zoper že pravnomočne odločbe ali pa njena pravnomočnost vsaj ne zabranjuje, da bi se vložilo pravno sredstvo.

Po pravkar povedanem ne bi bilo prav za prav govoriti o pravnem sredstvu pri u g o v o r u zoper obtožnico, ki jo je vložil državni ali zasebni tožilec. Pa tudi tukaj noče ugovornik toliko pobijati obtožnico kot tako, preprečiti hoče

* Pri tej razpravi je seveda v misel vzet zakon o sodnem kazenskem postopniku z dne 16. februarja 1929, Sl. Nov. od 23. februarja 1929, številka 45/XX, Ur. l. št. 432/29. Pri navajanju določb novih kazenskopravnih zakonov se rabijo kratice »k. p.« (kazenski postopnik) in »k. z.« (kazenski zakonik), a zakon od 16. februarja 1929, Sl. Nov. od 26. februarja 1929, št. 47/XXI, Ur. l. št. 311/29 je označen na kratko kot »uvodni zakon h k. z. in k. p.«, dasi se sam nazivlje kot »zakon, s katerim se uveljavljajo in uvajajo kazenski zakonik, zakonik o sodnem kazenskem postopanju in zakon o izvrševanju kazni na prostosti«.

¹ Teorija govori v primerih, kjer ne odloča o pravnem sredstvu sodišče, kojega odločba se pobija (iudex a quo), temveč sodišče višje stopnje, (iudex ad quem) o pravnih sredstvih z devolutivnim vplivom.

marveč, da nastane pred določenim sodiščem zanj neugodni pravdni položaj z določenimi posledicami (§ 211 k. p.). Sicer sta pa poslovanje in rešitev apelacijskega sodišča prav taka, kadar se pravkar obtoženi obdolženec le pritoži zoper preiskovalni zapor, odrejen na podlagi predloga, stavljenega v obtožnici (§ 205, odst. IV. k. pr.). V tem smislu torej smatramo v nasprotju z dosedanja teorijo² tudi ugovor zoper obtožnico, prav tako kakor v postopanju po zakonu o tisku pritožbo zoper odredbo po čl. 84, z. o. t. kot pravno sredstvo svoje vrste.

V XX. poglavju (§§ 324—371 k. p.) govori kazenski postopnik predvsem o rednih pravnih sredstvih (§ 326, odstavek I. k. p.) in prišteva sem pritožbo (§§ 328—331 k. p.), priziv zoper sodbe okrožnega kot zbornega sodišča (§§ 332—334 k. p.), revizijo zoper sodbe iste vrste (§§ 335 do 353 k. p.). Od pravkar omenjenega priziva je ločiti strogo priziv (takozvani polni p.) zoper sodbe sreskih sodišč in sodnika poedinca pred okrožnim sodiščem (§ 390 nasl. k. p.).

V XX. poglavju govori kazenski postopnik še o prošnji za postavitev v prejšnji stan (§ 326 k. p.) pri zamudi roka za prigrasitev priziva ali revizije. Prav tako se pa nazivlje tudi pravno sredstvo, ki gre osebi, obsojeni v odsotnosti po sreskem sodišču ali sodniku poedincu okrožnega sodišča (§ 391 k. p.).

Izredno pravno sredstvo je obnova kazenskega postopanja (§§ 359—371 in 411 k. p.). Pravilom o postopanju pri reviziji so priključeni predpisi o rešitvah kasacijskega sodišča izrednega značaja po §§ 354 in 355 k. p. Tem pa sledi še vpis postopanja o zahtevku za zaščito zakona (§§ 357—358 k. p.).

Glede vseh gori naštetih pravnih sredstev je predvsem reči, da nima pogrešen naziv vloženega pravnega sredstva nobenega vpliva na zakonito poslovanje o njem (§ 325, odst. II. k. p.). Pravtako tudi ni treba navajati dotično sodišče, ki naj reši po zakonu vloženo pravno sredstvo.

O pravnih sredstvih in njim sorodnih napravah po določbah kazensko postopnega reda, veljavnega pri nas do 1. januarja 1930 in omejeno ter izjemoma še nadalje glede kaznivih dejanj, storjenih pred navedenim rokom, skoraj ne

² Tako Amschl, Anw. des Strafverf. I., str. 96; Lohsing (Sistem. avstr. kpr.) § 81; Markovič dr. Boža: Udžbenik sod. kriv. post. 1930: § 85, str. 477. Sicer tudi § 84, odst. II., k. p. razločuje med pravnimi sredstvi na eni in ugovorom zoper obtožnico na drugi strani. V jeho, JSC 22) teolo

velja več govoriti.³ Dotični predpisi bodo pač še nekaj časa ostali v moči v postopanju radi prekrškov (istupov) po zakonu o začasnem podaljšanju veljave zakonitih predpisov o kaznovanju prekrškov.⁴ Po čl. 10. uvod. zak. k. k. z. in k. p. ostanejo še dalje (po 1. jan. 1930) v moči predpisi o kazenskem postopku po zakonu o tisku,⁵ torej tudi o uporabi pravnih sredstev, kakor jo urejuje ta zakon. Seveda je glede čl. 95. zak. o tisku izostala pripomba, da je treba uporabljati sedaj po 1. januarju 1930 poleg posebnih predpisov zakona o tisku le določbe novega kazenskega postopnika, kolikor seveda določbam zakona o tisku ne nasprotujejo. Zakonodajec pač ni mogel nameravati, da obdrži poleg posebnih procesualnih predpisov zakona o tisku v veljavi določbe kazenskih postopnikov različnih pravnih področij v naši državi tudi še po 1. januarju 1930. Na tem mestu bodi poudarjeno, da je stvarna pristojnost na prvi stopnji za preiskavo ter presojo kaznivih dejanj po zakonu o tisku kakor tudi za odločitev o pravnih sredstvih na višji stopnji urejena sedaj le po predpisih novega kazenskega postopnika, ki po gornjih izvajanjih (čl. 95., odst. II. zakona o tisku) dopolnjujejo splošne določbe čl. 73 in 90 zakona o tisku.

Zadržni (suspenzivni) učinek radi preizkusa sodne odločbe v kazenski stvari, povzročen po pravnem sredstvu, nastopi redoma, če se pobija pravočasno sodba prve stopnje z revizijo ali tudi s prizivom, ki se ne obrača zgolj zoper odmero kazni ali tudi le zoper izrečene očitvalne odredbe.⁶ Prijava revizije zoper sodbo okrožnega kot zbornega sodišča in pravtako vloženi priziv zoper sodbe sodnika poedinca zadržujeta pač izvršitev te sodbe, vendar ne zadržujeta ne revizija, ne priziv izpust oproščenega obdolženca iz pripora ali preiskovalnega zapora (§§ 339., odst. II., 394. odst. III., 412., 413. odst. I. k. p.). Nasproti temu pa

³ Glej čl. 11. zak. 16. feb. 1929 Sl. Nov. 26. feb. 1929 št. 47/XXI, Ur. l. 311/29.

⁴ Zak. od 31. decembra 1929, št. 107.278, Sl. Nov. od 31. decembra 1929 št. 307/CXXXI. Prim. Dolenc dr. M.: »Sedanje pravno stanje glede kaznovanja prekrškov, prejšnjih prestopkov« — Sl. Pravniki št. 1—2/1930.

⁵ Zak. o tisku od 6. avgusta 1925 Sl. N. od 8. avgusta št. 179/XXXIX, Ur. l. št. 272/25 z izmenjavami in dopolnitvami od 6. jan. 1929 Sl. N. od 6. jan. 1929 ozir. 11. jan. 1929 št. 9/IV.

⁶ V teh primerih more obsojenec nastopiti naloženo kazen na prostosti (§§ 324., odst. V., 333., odst. III., 394. odst. III. k. p.)

izvršitve sodbe ne zadržuje prošnja za postavitev v prejšnji stan, ker je bila zamujena pravočasna prigrasitev pravnih sredstev priziva ter revizije in sicer tako dolgo ne, dokler ni tej prošnji na višji stopnji ugodeno. A prvo sodišče, ki mu je bila taka prošnja podana, sme v posameznem primeru po uvaževanju vseh okoliščin odrediti, da se z izvršitvijo počaka (§ 326., odst. V. k. p.).

Zoper rešitev okrožnega sodišča, s katero je zavrnilo revizijo iz kateregakoli razloga po § 341. k. p. (št. 1 — 3) je dopustna pritožba v roku treh dni, ki jo reši kasacijsko sodišče. A ta pritožba zadržuje le tedaj izvršitev sodbe, če smatra prvo sodišče kot potrebno, da se izvršitev zadrži.

Početek izvršitve kazni na prostosti, izrečene s prvo sodbo, utegne biti zadržan po okoliščinah, neodvisnih od obsojenčeve volje, zlasti radi tega, ker so pravno sredstvo zanj uporabile osebe, v to opravičene tudi zoper njegovo voljo. Upravičeno je torej, da se všteje medtem prestani zapor — od prigrasitve do odločbe o vloženem pravnem sredstvu — v kazen na prostosti. Prav to velja, če je imelo pravno sredstvo, uporabljeno v obsojenčevo korist, vsaj delni uspeh glede krivde, kazni ali tudi v primerih, ko pride po razveljavljeni prvi sodbi po §§ 354. in 355. k. p. do nove sodbe (§ 420., odst. II. k. p.).

Kar na splošno določa § 330., odst. III. k. p. o pritožbi, da zadržuje izvršitev pobijane odločbe le v primerih, kjer to zakon izrečno odreja. Tudi tukaj more iz tehtnih vzrokov izvršitev pobijane rešitve ali odredbe zadržati sodnik ali sodišče, čigar rešitev je pobijana in pravtako tudi sodišče, ki o pritožbi odloča. Navzlic temu splošnemu predpisu (§ 330. odst. III. k. p.) poudarja zakon mestoma še posebej,⁷ da celo vložena pritožba ne zadrži izvršitve. V takih primerih tudi sodišča ne smejo uporabiti gori opisanega pooblaščenja.

Redki so primeri, kjer določa kazenski postopnik, da je treba počakati z izvršitvijo pobijane odločbe ob preizkusu sodne odločbe, povzročenem po pritožbi ali tudi brez nje; o tem govorimo še pozneje.⁸

Po § 368., odst. I. k. p. ne zadrži, niti ne prekine izvršitve že pravnomočne sodbe tudi že dopuščena obnova kazni.

⁷ Slično je prepuščeno sodišču v § 412., odst. II. k. p., da počaka z izvršitvijo.

⁸ Prim. §§ 139., odst. VI., 450., odst. III. k. p.

⁹ Glej posebno §§ 107, odst. IV., 163, 164, 186, 231, odst. II. in 233 z. stav., 422 k. p.

skega postopanja, še manj pa seveda stavljeni predlog na tako obnovo. Pa tudi tukaj sme za rešitev predloga pristojno sodišče, čim je osnovanega naziranja, da utegne priti do razveljave prejšnje sodbe, odrediti, da se izvršitev te sodbe ali odgodi ali pa za sedaj ukine in to tudi glede zasebnopravnih zahtevkov ali stroškov kazenskega postopanja.

Uporaba pravnih sredstev.

Do uporabe pravnih sredstev so upravičeni vobče oni, ki so prizadeti v zanje neugodnem smislu po sodni odločbi, ki se sme pobijati s pravnim sredstvom. Seveda so podane tu izjeme.¹⁰ Splošno pravilo § 324. k. p. predpisuje, da morejo uporabljati po zakonu dopuščena pravna sredstva zgolj stranke, kolikor zakon ne daje izrečno te pravice tudi drugim osebam, o čemer govorimo še nižje. Osebo, ki uporabi pravno sredstvo (pritožbo, revizijo, priziv) nazivlje zakon (§ 6. k. p.) pritožilca.

Strankam v kazenskem postopanju je treba prištevati tožilca in obdolženca.

Kot tožilci prihajajo v poštev državni tožilec, zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec.

Najširša je vloga državnega tožilca kot pritožilca.¹¹ Državni tožilec (njemu podrejeni namestnik, vršilec dolžnosti državnega tožilca) uporablja pravna sredstva v primerih, kjer jih zakon njemu dopušča in pa glede vseh sodnih odločb, o katerih se mu zdi, da niso izdane po zakonu (§ 39., toč. 5. k. p.). On vobče skrbi med vsem postopanjem, da se vsaka nepravilnost odstrani in da se prepreči tudi vsako zavlačevanje. Že tukaj je treba pripomniti, da je državni tožilec pri okrožnem sodišču službeno neposredno podrejen višjemu državnemu tožilcu, ta pa neposredno mi-

¹⁰ Prim. § 338., odst. VI. k. p., po katerem je celo oproščeni obtoženec opravičen k reviziji pod določenimi pogoji, — če gre za kršitve formalne narave po § 336., št. 1 in 2 k. p. in je oprostitev izrečena radi okolinosti, ki izključujejo krivdo ali ukinjajo kaznivost obtoženčev.

¹¹ A. Zak. o državnem tožilstvu od 21. marca 1929 št. 23.181 Sl. N. od 28. marca 1929 št. 73/XXIX. (§ 4 tega zakona — § 45 k. p. — govori o krajevni pristojnosti drž. tožilstva in o reševanju kompetenčnih konfliktov med njimi.)

B. Uredba ministrstva pravde o poslovnem redu za državna tožilstva z dne 21. nov. 1929 br. 94.230 Sl. Nov. od 5. dec. 1929 št. 286.

nistru pravde.¹² Sodišče nima nobene pravice, da posega kakorkoli korektivno v delokrog državnega tožilca. Če zastopnik državnega tožilca med glavno razpravo kakorkoli moti red, ga pač sme predsednik opominjati, a če opomin ne zaleže, preostaja predsedniku le, da prekine razpravo in se obrne do neposrednega starejšine drž. tožilstva v to svrhu, da ta odredi drugega zastopnika obtožbe (§ 232. k. p.).

Državni tožilec, ki pred vsako sodno odločbo izven glavne razprave, kolikor zakon nič drugega ne odreja, izjavi pismeno ali ustno svoje mnenje (§§ 43., odst. I. in 74., odst. III. k. p.) ima v to svrhu pravico, da prisostvuje sejam. Svoje mnenje oddaja in stavlja morda predloge državnih tožilec, potem, ko je obrazložil poročevalec svoje mnenje in predlog.¹³ Celo tedaj, kadar ni v zakonu o sodnem kazenskem postopanju ali s katerim drugim zakonom posebej predpisano, morajo sodišča pri odločitvah o predmetih javnega interesa dati priliko državnemu tožilstvu, da se izjavi, ali stavi svoje predloge (§ 5., odst. II. zak. o drž. tož.), preden odločijo. Predlog na poizvedbe in uvedbo preiskave stavlja državni tožilec vedno pismeno.¹⁴ Prilika bo še pozneje opozarjati na to, kako se priobčujejo spisi in odločbe državnemu tožilcu,¹⁵ in pravitko na pravico, da vsak čas pregleda kazenske spise.¹⁶

Državni tožilec utegne nastopati kot pritožilec v obdolženčevo korist celo pri postopanju zaradi kaznivih dejanj, ki se ne preganjajo na njegovo obtožbo (§ 324., odst. II. k. p.). Ob priliki kateregakoli pravnega sredstva tožilčevega (ni mišljen zgolj državni tožilec) v obdolženčevo škodo, je moči sodno odločbo razveljaviti ali predrugačiti tudi v obdolženčevo korist, to pa seveda ne po mili volji sodišča, marveč le iz zakonitih razlogov, ki se morajo uradoma upoštevati. Državni tožilec je zlasti dolžan, da nastopa tudi še po pravnomočnosti sodbe v obsojenčevo korist, čim zve za dejstva in okoliščnosti, po katerih bi se utegnilo kazensko

¹² Državni tožilec pri državnem sodišču za zaščito države je pod neposrednim nadzorom ministra pravde (čl. 9 uredbe o izvršitvi zakona o državnem sodišču za zaščito države od 4. jan. 1930 št. 1890).

¹³ Prim. §§ 43 odst. II., 283, 74 odst. III., 98 predz. odst. k. p.; §§ 120 ur. o. p. r. z. kaz. sod. in 6 ur. o. p. r. z. drž. tož.

¹⁴ §§ 11, 16, 17 u. o. p. r. z. drž. tož.

¹⁵ §§ 80, 333, odst. I., 379, 394 odst. II. k. p. in § 32 ur. o. p. r. z. drž. tož.

¹⁶ § 54 ur. o. p. r. z. drž. tož.

postopanje obnoviti (§§ 362., 363., odst. II. k. p.). Državni tožilci so dolžni, da prijavijo višjemu državnemu tožilcu vse primere že pravnomočnih kazenskih obločb, o katerih menijo, da je prekršen zakon (§ 41. k. p.). No pobuda za tako poročilo utegne prav čisto prihajati od druge prizadete osebe, o čemer govorimo še pozneje.¹⁷

Glede uporabe pravnih sredstev niso državnemu tožilcu stavljene v zakon posebnje meje. Na izjemo glede priziva ali pritožbe o stroških kazenskega postopanja opozarja določba § 322., odst. IV. k. p.

Področje višjega državnega tožilca in vrhovnega državnega tožilca je opredeljeno v §§ 40. do 42. k. p. Oba sodelujeta o priliki odločb pri apelacijskem in kasacijskem sodišču slično kakor državni tožilec pri okrožnem sodišču. Državni tožilec kot pritožilec mora (§ 54. ur. o. p. r. z. drž. tož.) oskrbeti za višjega državnega tožilca prepis priziva, a za vrhovnega državnega tožilca prepis vložene revizije. Področje vrhovnega državnega tožilca je v kazenskem postopniku natančno označeno,¹⁸ vendar sledi iz vsega, da državna tožilstva (višja in ona pri okrožnih sodiščih) vrhovnemu državnemu tožilcu niso podrejena. Ne more torej na svojo roko vrhovni državni tožilec umakniti pravno sredstvo, ki ga je uporabil državni tožilec. Pravtako vrhovni državni tožilec ne more dati državnemu tožilcu naloga, da umakne prijavljeno pravno sredstvo. Pač pa sme vrhovni državni tožilec opozoriti državnega tožilca na to, da bi bilo umestno umakniti pravno sredstvo, ki n. pr. ne kaže, da bo uspešno. Sicer se pa mora vrhovni državni

¹⁷ Zahtevek za zaščito zakona učinkuje včasih sicer prav kakor pravno sredstvo, vendar z njim ni istovetno. Višji državni tožilec ni kakor ni vezan, da vpošlje mnenje državnega tožilca o takem primeru vrhovnemu državnemu tožilcu. Drugače je, če je dal minister pravde nalog za poročilo. Temu se mora v tem pogledu pokoravati vrhovni tožilec. Stranke ali prizadete osebe imajo včasih največji interes na tem, da se pokrene tak zahtevek za zaščito zakona. Če noče državni tožilec vstreči na to mereči pobudi prizadete stranke, se mora ta oseba pritožiti na višjega državnega tožilca, zoper podobno odločitev slednjega ali vrhovnega državnega tožilca pa na ministrstvo pravde, dasi teh pritožb ne urejuje neposredno kazenski postopnik (§ 50 odst. II. k. p.).

¹⁸ §§ 40, 41 k. p., §§ 2 toč. 3, 10 odst. III., 12, 14 in 15 zak. o drž. tožilstvu; § 68 ur. o. p. r. z. drž. tož. — Glej tudi §§ 342 odst. II., 344 odst. II. in III., 345 odst. I., 346 odst. I., 347 odst. I. in VI., 348 odst. IV., 354 odst. I. in II., 355, 357 nasl. k. p.

tožilec obrniti na ministra pravde, da doseže ukrep proti državnemu tožilcu.

Državni tožilec more, kjer to zahteva javni interes, zasebnega tožilca na prošnjo zastopati ne le pri glavni razpravi (§§ 51., odst. III. in 386., 401., odst. II. k. p.), marveč, če je v to izrečno pooblaščen, tudi uporabljati zanj pravna sredstva.

Zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec nastopata kot pritožilca prav slično kakor državni tožilec. Celo zasebni udeleženec kot tožilec ima bistveno iste pravice kakor državni kot prvotni tožilec (§ 54. k. p.) in sme po § 324. k. p. uporabljati ista pravna sredstva, a ni dolžan, da postopa pri tem tudi v obdolženčevo korist. To se pokaže zlasti tudi pri zahtevku na obnovo kazenskega postopanja; zasebni tožilec in zasebni udeleženec kot tožilec sta »upravičena« tožilca po § 361. k. p. Seveda govori § 364. k. p. zgolj o državnem ali zasebnem tožilcu, a § 365. k. p. celo le o državnem tožilcu. Državni tožilec more v vsakem stanju kazenske pravde nadomestiti zasebnega udeleženca kot tožilca ter prevzeti pregon in zastopanje obtožbe (§ 56. k. p.). To pač znači, da je tak prevzem vloge zasebnega udeleženca kot tožilca mogoč le do sodbe prve stopnje, ne pa več pozneje.

Najobsežnejše so pravice obdolženca v postopanju o pravnih sredstvih. Obdolženca (osumljenca, obsojenca) mora sodišče bodisi ustno, bodisi o priliki pismenih rešitev poučiti o njegovi pravici, da uporabi pravna sredstva, dasi ni to v zakonu vsikdar posebej naročeno (§ 3. k. p.)¹⁹. Vobče smejo za obdolženca tudi druge osebe uporabiti pravna sredstva. Pred vsemi njegov branilec, in sicer brez posebne pooblastitve v to svrho. Vendar pa branilec ne sme vlagati pravnih sredstev zoper obdolženčevo voljo, razen v primeru, če je obdolženec maloleten (§ 324., odstavek III. k. p.). Za maloletnega obdolženca sme pravna sredstva uporabljati neomejeno njegov zakoniti zastopnik. Posebej je še poudarjati, da morejo v obdolženčevo korist uporabiti pravna sredstva zoper sodbobozakonski drug in obdolženčevi sorodniki v prvi črti navzgor in navzdol brez posebne pooblastitve v to (§ 324., odst. IV. k. p.). Pri tem smejo zoper obdolženčevo voljo ravnati tu imenovani le tedaj, če obdolženec ni maloleten. Omenjene osebe morejo celo po obsojenčevi smrti v njegovo korist pred-

¹⁹ Prim. §§ 204 odst. II., 288 odst. II. k. p.

lagati obnovo kazenskega postopanja in pa tudi nadaljevati obnovo postopanje, če je po stavljem zahtevku na obnovo obsojeni umrl (§ 363., odst. I. k. p.). V primerih, ko se je pravnega sredstva zoper sodbo poprijela druga oseba, a je obdolženec v zaporu, mora biti poučen o tem, da se po priglasitvi pravnega sredstva zadržava izvršitev sodbe, če ne gre zgolj za priziv glede mere kazni. Tak pouk se pa opusti, če ni dvomiti o pristanku obdolženca za vložitev pravnega sredstva (§ 324., odst. V. k. p.).

Imamo pa tudi pravna sredstva, ki jih sme vlagati le obdolženec sam ali pa zanj njegov branilec n. pr. ugovor zoper obtožnico. Tudi ob zamudi roka za prijavo priziva ali revizije je le na prošnjo obdolženca samega mogoče dovoliti postavitve v prejšnji stan pod pogoji, navedenimi v § 326. k. p.

Po § 126., odst. II. k. p. se zatvorjenemu ali pritvorjenemu nikdar ne sme zabraniti, da odpošlje prošnjo ali kakršnokoli pravno sredstvo višjim oblastem (glej tudi § 66., odst. II. ur. o. p. r. z. k. s.). Obsojeni, ki služi kazen na prostosti, se seveda sme pritoževati na upravo zavoda, ob izvestnih pogojih tudi neposredno poverjeniku ministrstva pravde, ki je bil odposlan, da pregleduje zavod (§ 58. zak. o izvr. kaz. n. prost.).

Tudi soobtožencem (soobdolžencem), ki niso vložili priziva radi kazni, utegne priti v dobro priziv onega obtoženca, ki mu višje sodišče zniža kazen iz razlogov, ki bi prišli tudi drugim soobtožencem v prid. Podobno velja glede revizije ali priziva (popolnega), ki jih niso podali vsi obtoženci skupno.²⁰

Od drugih oseb, ki morejo uporabiti pravna sredstva, je omeniti najprej zasebnega udeleženca. Toda njegove pravice so v tem pogledu precej omejene (§§ 302., 332., odst. III. in 394., odst. I. k. p.).

Pravno sredstvo (pritožbo) imajo za svojo osebo včasih tudi branilci ali drugi pravni zastopniki, kadar jim je bilo po § 231. z. stav. k. p. naloženo povračilo stroškov preložene ali prekinjene razprave (§ 233. k. p.). Česte so tudi pritožbe zastopnikov radi odmere zastopniških stroškov v razmerju do lastne stranke (§§ 322., 323. k. p.).

²⁰ §§ 334 odst. IV., 352 odst. V., 408 odst. II. k. p. Ni pa slične določbe v § 399 k. p., vendar je smatrati, da velja § 334 odst. IV. k. p. tudi tukaj.

Osebe, ki jim je bilo naloženo povračilo stroškov kazenskega postopanja (§ 311., toč. 3. in 4. k. p.) izven sodbe ali v njej ali izdano naročilo, ki dira v njih interesni krog (n. pr. §§ 143. odst. III., 149. k. p. itd.), nadalje priče in izvedenci, glede njim odmerjenih pristojbin ali glede njim naloženih redovnih kazni, stroškov, prisilnih odredb, se smejo pritoževati zoper rešitve pravkar navedene vsebine.²¹

Često se primeri, da prepusti sodnik, ki bi moral izdati odredbo ali rešitev, uradoma ob pogojih odločitev zbornemu sodišču prve stopnje. Tako utegne odpasti možnost, da zborna sodišča prve stopnje odloči kot pritožna instanca (§ 11., toč. 1. k. p.). Zborna sodišča odloča n. pr. ob neso- glasju tožilca s preiskovalnim sodnikom (§§ 98., odst. IV., 101., 109., odst. IV., 130., odst. in 203. k. p.). Taka odločitev je obvezna v korist prizadetemu ob naložitvi disciplinske kazni (§ 107., odst. IV. k. p.) in pri ukrenitvi pripora ali preiskovalnega zapora, če dotični obdolženec opusti pritožbo (§§ 117., 119. k. p.). Podobni primeri nastanejo v razmerju med predsednikom senata in senatom samim (n. pr. §§ 218., 220., 228., 257. k. p.). Pomembno je še posebej v primerih, ki se tičejo odloga za nastop kazni, omilitve kazni ali pomilostitve (§§ 418., 430., 432. k. p.), da predloži prva stopnja le tedaj stvar v rešitev apelacijskemu sodišču, če meni, da bi bilo ustreči prošnji, mereči na to, da se doseže katera izmed omenjenih ugodnosti, sicer pa sme prva stopnja tako prošnjo že sama končno zavriniti. Pri sporih radi pristojnosti med dvema sodiščema, najsi sta že odločili o svoji pristojnosti pritrdilno ali ne, predloži spise eno teh v odločitev za rešitev pristojnemu prvemu sodišču.

Odreka pravnemu sredstvu in odstop od njega (§ 325., odst. III. in IV. k. p.).

Kdor ima pravico, da uporabi pravno sredstvo, se mu sme odreči, preden poteče rok, če je pa pravno sredstvo že bilo prijavljeno, sme pritožilec odstopiti pismeno ali ustno od njega. Kdor se je odrekel ali odstopil, tega ne more več preklicati. Za tak pravni korak mora branilec imeti posebno pooblastilo. Važna je nadaljnja določba, da more pritožilec odstopiti od pravnega sredstva, o katerem odloči sodišče na ustni razpravi, po nje pričetku zgolj z nasprotnikovim pristankom. Tu je treba opozoriti, da prične ustna razprava

²¹ §§ 315, 316 in 323 odst. II. in III. k. p.; §§ 163, 164, 186 k. p.; § 238 odst. III. k. p.

o pravnem sredstvu (reviziji ali prizivu) šele s poročilom v to določenega sodnika poročevalca (§§ 348., odst. I. in 400., odst. I. k. p.).²² Odpoved ali odstop imata kot posledico, da se smatra dotično pravno sredstvo kot nedopustno (§§ 334., odst. I. in 341., šte. 1. k. p.).

Kraj in čas za priglasitev (vložitev, obrazložitev) pravnih sredstev.

Priglasí se pravno sredstvo praviloma pri onem sodišču, ki je bilo izdalo pobijano odločbo (§ 325., odst. I. k. p.).²³ Izjemno se sme izročiti (priglasiti), ali tudi na zapisnik obrazložiti pravno sredstvo ali ugovor zoper obtožnico pri onem sreskem sodišču, ki je bilo za vročbo naprošeno. To mora v roku 24 ur (pa to je redovni rok brez nadaljnje sankcije) poslati priglasitev (obrazložitev) pristojnemu, to je v § 325., odst. I. k. p. imenovanem sodišču. Navidezno velja za predpis (§ 84. k. p.) edino za primere, kjer je vročilo sresko sodišče samo, to je po svojih organih. Ne izpreminja zadnje navedeno dejstvo ničesar na pravici prizadetih strank, da pravna sredstva vložé ali jih podajo na zapisnik pri pravem sreskem sodišču tudi tedaj, če je za vročitev naprošeno sresko sodišče rabilo pošto.

Prizadetim strankam, ne pa njih zastopnikom, bo po našem naziranju vselej priznati, da so pravilno pravočasno priglasile pravno sredstvo, ako so to storile pri sreskem sodišču svojega bivališča, namesto neposredno pri sodišču, ki je izdalo pobijano odločbo. Izvzeti so pa primeri, kjer je dotično sresko sodišče prav na onem kraju, kakor v § 325., odst. I. k. p. navedeno sodišče. Slednje utegne namreč pri sedanjih prometnih razmerah večji del rabiti za vročbo

²² Da je moči odstopiti od pravnega sredstva utegne imeti svoj poseben pomen pri obdolženčevem prizivu, izjavljenem zoper sodbo sreskega sodišča. Če vidi okrožno kot prizivno sodišče, da sreski sodnik ni stvarno pristojen (§§ 336 št. 7 v zvezi s § 393 št. 2 k. p.) in da je n. pr. sodil pomotoma o prestopku, o katerem bi moral soditi sodnik poedinec okrožnega sodišča, razveljavi na predlog državnega tožilca sodbo sreskega sodišča in ukrene, da se stvar odstopi pristojnemu sodniku poedincu. Kakor hitro je obdolženec pravočasno (pred pričetkom razprave) odstopil od priziva, postane sodba sreskega sodišča pravnomočna. Obnova postopanja po § 365 toč. 3 in 411 k. p. ni potem več dopustna, še manj pa postopanje po § 359 toč. 3 k. p.

²³ §§ 330 odst. I., 333 odst. I., 339 odst. I. k. p.

neposredno pošto, ne da bi se obračalo v tem cilju na sresko sodišče, kjer biva prizadeta stranka. Prav pogosto se zgodi, da pošljejo neuke stranke priporočeno po pošti pravna sredstva navzlic prejšnjemu pravilnemu pouku kar naravnost onemu sodišču, ki naj odloči o tem pravnem sredstvu. To sodišče mora uradoma t a k o j (prim. § 84., odst. II. zad. stav. k. p.) dotično vlogo v nadaljnje poslovanje odstopiti za zdaj pristojnemu, to je v § 325., odst. I. k. p. navedenemu sodišču. O možni zamudi roka v tem primeru govorimo nižje.

Glede kraja in časa vložitve (priglasitve) pravnega sredstva pri sodišču navedenem v § 325., odst. I. k. p. (§ 84., odst. II. k. p.) veljajo deloma še dosedANJI predpisi, ki tudi z bodočim poslovnim redom²⁴ previdoma ne bodo bistveno spremenjeni.

Opozoriti pa je treba še posebej, da sprejema po § 100. ur. o. p. r. z. k. s. izven uradnih ur vsakršne vloge, vezane na rok, torej posebno one, ki vsebujejo pravna sredstva v kazenskih stvareh, sodna pisarnica, vodilec vpisnika ali pa predsednik sodišča, odnosno starejšina, odnosno namestniki le-tih. Dotična uradna oseba, ki sprejme tako vlogo, mora pripisati nanjo čas prejema.

Pritožilec more vložiti (priglasiti) pravno sredstvo s pošto in tudi brzojavno. Če rabi pošto, mora poslati vlogo s pravnim sredstvom priporočeno, ker sicer ni imeti, da je isti dan izročena sodišču (§ 86., odst. II. k. p.). Po § 86., odst. III. k. p. je dovoljeno, da se morejo pravna sredstva priglasiti sodišču tudi brzojavno. V §§ 27. do 29. ur. o. p. r. z. k. s. je predpisano, kako da je ravnati s takimi priglasitvami. Brzojavna priglasitev, o kateri se more trenutek oddaje uradno ugotoviti, se šteje kot enakovredna s priglasitvijo, oddano priporočeno na pošto (§ 86., odst. II. k. p.). To pa velja le za priglasitve pravnih sredstev, kjer ni po zakonu potrebna posebno predpisana vsebina. Strogo vzeto za priglasitve priziva ali revizije v kazenskem postopniku ni predpisana točna vsebina, kajti glede revizije je n. pr. v § 340. odst. I. k. p. rečeno, da mora ali priglasitev ali pa šele obrazložitev vsebovati posamič jasno in določno prekršitve zakona in dejstva vse-

²⁴ § 84 zak. o. ured. red. sod. z dne 18. jan. 1929., Sl. N. 25. jan. 1929., št. 20/X in § 216 ur. o. p. r. z. k. s. 21. nov. 1929., št. 94.220, Sl. Nov. 5. dec. 1929., št. 286/CXVI.

bujoča zatrjevanje nedostatke. Zato ni potrebna, da bi se glede na določbo § 29. ur. o. p. r. z. k. s. pri brzojavni priglasitvi revizije podaljšal rok za priglasitev še z nadaljnjim rokom treh dni. Stvar je torej drugačna, kakor v primerih § 28. ur. o. p. r. z. k. s., kjer je moči po brzojavni priglasitvi kakšne druge vloge (n. pr. obtožnice: §§ 95., 202. k. p.) v roku treh dni le-to nadomestiti ali podati v pisni obliki, da velja dotični procesualni korak, ki je bil brzojavno sicer pravočasen, pa ni bil podan v predpisani obliki, kot vložen v dotičnem zakonitem roku. Pač pa je moči odpraviti v § 341., toč. 3. k. p. omenjeni nedostatek (manjkajoči branilec podpis) na tam opisani način, ali pa kar branilec sam v roku treh dni vložiti izjavo v potrebnih izdatkih, in se v tej izjavi sklicuje na brzojavno priglasitev. Obenem trdi branilec, da soglaša z brzojavno priglasitvijo (§ 29., odst. III. ur. o. p. r. z. k. s.). Tako postopanje seveda ne pomeni v § 28. ur. o. p. r. z. k. s. opisanega podaljšanja roka.

Roki in njih potek. Po § 326., odst. I. k. p. (§ 86., odst. II. k. p.) se morajo pravna sredstva priglasiti v rokih, ki jih odreja zakon. Pravna sredstva zoper sodbo se morajo v nadaljnjem zakonskem roku tudi še obrazložiti, če se ni zgodilo to takoj s priglasitvijo. Kako je to obrazložitev v poedinih primerih umeti, o tem govorimo še pozneje. Tu so mišljena takozvana redna pravna sredstva, predvsem pritožba, priziv vseh vrst in revizija, prav to velja tudi o ugovoru zoper obtožnico. Ti roki se kot zakonski roki ne morejo podaljšati (§ 88. k. p.). To pravilo ni niti deloma ukinjeno z določbo, da se utegne pod dotičnimi pogoji obdolžencu, ki je bil zamudil rok za priglasitev revizije ali priziva, dovoliti na njegovo prošnjo postavitev v prejšnji stan (§§ 88. in 326., odst. II. do V. k. p.).

Važna je rešitev vprašanja, kako se določi trenutek, ko prične teči rok in kako trenutek, v katerem je rok potekel. Prvi trenutek se določa po priobčitvi dotične sodne odločbe, ki se utegne pobijati pozneje s pravnim sredstvom, z ustno razglasitvijo navzoči prizadeti osebi. Utrditi je treba tako priobčitev vedno v zapisniku (§ 79., odst. III. k. p.) in po potrebi označiti celo uro te priobčitve (§ 87., odst. II. k. p.).²⁵ Značilna je posebno razglasitev sodbe, ki se izvrši redoma takoj po posvetovanju senata, a se ta priobčitev radi morebitnih zaprek sme napovedati šele v teku treh dni po končani razpravi, ter celo izjemoma iz tehtnih

²⁵ N. pr. § 380, odst. I., toč. 3 in odst. III. k. p.

vzrokov v roku osmih dni (§§ 288., 289. k. p.).²⁶ Pred sreskim sodiščem se sme taka razglasitev odložiti iz tehtnih razlogov kvečjemu za 24 ur po zvršeni razpravi (§ 388., odst. I. k. p.). Pri tem je mogoče, da obtoženi izostane in če se mu po odredbi predsednika ne priobči ustno sodba po v to odrejenem sodniku, je potrebno, da dobi v poverjenem prepisu sodbo v roke (§ 290. k. p.). V vseh tu omenjenih primerih je po priobčitvi stranke vprašati, če se zadovoljujejo s sodbo, a obtoženca je še posebej poučiti o tem, kakšna pravna sredstva da sme zoper sodbo uporabiti.

Sodbo v poverjenem prepisu dobi uradoma vročeno obdolženec, ki na celi razpravi ni bil navzoč (§§ 389., odst. IV., 391., 394. k. p.) in pravtako državni tožilec, če gre za oprostilno sodbo ali tako, s katero je bil obtožni zahtevek zavrnjen (§ 388., odst. III. k. p.). Te vročitve vplivajo na začetek roka, določenega za priglasitev pravnih sredstev zoper sodbo (§ 394., odst. II. k. p.), kar pa za postopanje pred okrožnim kot zbornim sodiščem ne velja.

Sodbe zbornih sodišč se po priobčitvi z ustno razglasitvijo, po kateri teče rok za priglasitev priziva ali revizije, pritožilcu (če se ni to zgodilo po § 290. k. p. radi njegove odsotnosti ob razglasitvi) vročajo v prepisu vsekdar tudi brez izrečne zahteve. Le tedaj se vročitev ne odredi, če sta priziv ali revizija že ob priglasitvi bila obrazložena, ali se je bil vročitvi prepisa sodbe pritožilec odrekel (§§ 333., odst. I., 339., odst. I. k. p.).²⁷ Za državnega tožilca kot pritožilca velja, da se mu priobči sodba s spisi vred v izvirniku, a na svojo izrečno zahtevo prejme tudi nje poverjeni prepis (§ 80. k. p.). Če je pa priglašen priziv zoper sodbo sodnika poedinca (pri okrožnem ali sreskem sodišču), mora pritožilec (tudi državni tožilec) pred gorenjo priglasitvijo ali po njej zahtevati, da se mu vroči poverjeni prepis sodbe. Tukaj je tak zahtevek vprav pogoj, da se more vložiti obrazložba priziva šele v osmih dneh po vročitvi prepisa sodbe. Seveda je treba tu opozoriti, da je utegnil pritožilec (obdolženec, državni tožilec ali vršilec dolžnosti državnega tožilca, zasebni tožilec, zasebni udeleženec kot tožilec) sodbo sreskega sodišča v poverjenem prepisu spre-

²⁶ V tem primeru morajo biti določeni tudi že pismeni razlogi sodbe, dočim je isto pri razglašenju koj po končani razpravi potrebno le glede dispozitivnega dela sodbe (§§ 288 in 291, odst. II. k. p.).

²⁷ Podobno odreja § 446, odst. II. k. p. glede sodb izrečenih zoper mlajše maloletnike.

jeti že prej na svojo lastno zahtevo ob priobčitvi z razglasitvijo (§ 388., odst. III. k. p.) in je v tem primeru za pričetek roka 8 dni merodajna ta vročitev.

V tiskovnih stvareh je uradoma povzročena priobčitev sodbe ali drugih odločb po čl. 90. zak. o. t. z vročitvijo prepisa ali izdatka merodajna za rok treh dni v svrhu vložitve pravnega sredstva z obrazložitvijo, a v istem roku, štetem od razglasitve (po razpravi) sodbe, je že priglasiti morebitno pravno sredstvo (priziv) zoper sodbo.

(Dalje prihodnjič.)

Odškodninske tožbe nameščencev proti službodavcem radi opuščenega ali nepravilnega pokojninskega zava- rovanja.

Dr. Janko Vrančič.

(Konec.)

VI.

Kdaj se more vložiti odškodninska tožba?

Po § 35. p. z. zastara pravica, da se ugotovi obstoj pre-mijskih terjatev, v treh letih od dneva, ko je premija plačljiva. Ta določba pomenja pa le, da pokojninski zavod ne sme predpisati zavarovalnih premij in izvesti obveznega zavarovanja za več kakor tri leta nazaj, nima pa nobenega vpliva na odškodninske zahtevke nameščenca, ki jih morda ima. Ne glede na določbo § 35. p. z., da se morejo premije iz-terjavati le za zadnja tri leta, je bila dolžnost zavarovanja tudi prejšnjo dobo. Če je nameščenec vkljub temu, da pokojninski zavod izvede zavarovanje za zadnja tri leta, še vedno na škodi, ker bi moral biti že tudi prej zavarovan, le po zakonu o pokojninskem zavarovanju nima pravice, da bi zahteval od pokojninskega zavoda, da izvede tudi prejšnje po tem zakonu že zastarano zavarovanje. Pač pa ima po § 1295. o. d. z. tako kakor vsak drugi pravico, zahtevati odškodnino od tistega, ki mu je škodo zakrivil. Ta odškodninski zahtevek pa spada po § 1338. o. d. z. pred redno sodišče.

Nameščenec ali njegovi rodbinski člani utegnejo vložiti odškodninsko tožbo ne glede na zastarane pravice pokoj-

ninskega zavoda do premij po § 35. p. z., dokler njihovi zasebnopravni odškodninski zahtevki niso zastarani po o. d. zak.

V smislu § 1489. o. d. z. je treba odškodninsko tožbo vložiti načeloma v treh letih, odkar je nameščenec, odnosno njegov rodbinski član, zvedel za škodo in za službodavčevo osebo. Če je morda nameščenec ali upravičeni član njegove rodbine povprašal pri pokojninskem zavodu glede svojega zavarovanja in zvedel, da v kakšni službi ni bil pravilno prijavljen in mu je radi tega nastala škoda, ker mu pokojninski zavod tega službovanja ne bo vštel v pokojnino ali pa ne v pravilni izmeri, mora v treh letih vložiti odškodninsko tožbo, ker bi bila ta pozneje morda zavržena, če bi se mu dokazalo, da je zvedel za škodo že prej kakor v zadnjih treh letih. Že iz tega razloga nikakor ne gre, da bi se oškodovanec zanašal na nepravilno naziranje, da se o škodi ne more govoriti, preden ne nastopi zavarovalni primer, in bi vložil tožbo šele v treh letih po nastopu invalidnosti, določene starosti ali smrti. Ne glede na zastaranje odškodninske tožbe pa oškodovanec takrat marsikdaj tudi ne bi imel koga tožiti, ker morda ne bo več niti službodavca, niti njegovih pravnih naslednikov.

Po § 1501. o. d. z. se na zastaranje brez ugovora strank ni treba ozirati uradoma; zato bi moral seveda toženec, ki bi se hotel na zastaranje sklicevati, dokazati, da je oškodovanec zvedel za škodo že prej kakor pred tremi leti. Za tak dokaz pa bi bilo treba navesti konkretna dejstva in se toženec ne bi mogel sklicevati kar na določbe zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenec, ki bi morale biti oškodovancu znane, tako da je moral vedeti za oškodovanje, če ni bil pravilno v zavarovanje prijavljen. Treba bi mu bilo tudi dokazati, da je oškodovanec vedel, da ni pravilno prijavljen. Pri tem se pa ne more opirati na določbe zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenec, češ da je oškodovanec moral vedeti, da ni bil pravilno zavarovan.

V zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščenec ni nikjer določbe, da se mora nameščenec za svoje zavarovanje sploh kaj brigati, razen če zahteva pokojninski zavod ali politično oblastvo od njega pojasnilo. Vse dolžnosti glede prijavljanja v zavarovanje in plačevanja premij so izrečno naložene le službodavcu. Zakonodavec v tem pogledu nameščenecem ni hotel naložiti nobene obveznosti brez dvoma v prvi vrsti radi tega, da nameščenec ne bi imel neprijetnosti v službi.

Od nameščenca se v smislu zakona ne more zahtevati, da bi moral vedeti, kako je z njegovim pokojninskim

zavarovanjem. Vobče nima vpogleda v službodavčevo korespondenco, tako da ne ve, ali ga je službodavec prijavil v zavarovanje, s katerim dnevom ga je prijavil ali odjavil in kolike službene prejemke je napovedal. Marsikteri službodavec nameščencu ne izroči zanj namenjenega izvoda zavarovalnega odloka. Tudi ni izključeno, da je moral nameščenec vzorec prijave prazen podpisati, ki je bil nato napačno izpolnjen. Morda že podpisana prijava sploh ni bila odposlana. Službodavec sme sicer v smislu §§ 37. in 36. p. z. nameščencu odbiti njegov del premije od službenih prejemkov potem, ko je premije plačal; toda če dobiva nameščenec svoje prejemke brez odbitka, ni treba, da bi moral iz tega tudi sklepati, da ni zavarovan, ker mnogo službodavcev plačuje celotne premije iz svojega, ne da bi nameščenci sploh vedeli, da se premije plačujejo. Če je bil nameščenec naknadno zavarovan, vobče tudi ne ve, ali je službodavec premije naknadno plačal v roku šestih let po dospelosti.

Res je sicer, da marsikteri nameščenec ne more vplivati na službodavca, naj ga zavaruje in plačuje premije, ker bi radi tega utegnili priti do napetega razmerja med njim in službodavcem in bi ga ta morda celo odpustil, in v enaki nevarnosti je često tudi, če se sam ali po kom drugem prijavi v zavarovanje ali zahteva od pokojninskega zavoda pojasnila glede zavarovanja in plačevanja premij ter službodavec zve, da je prejel nameščenec pismo od zavoda. Vendar pa more skrben nameščenec vobče le najti sredstva, da brez škode za svoje službeno razmerje zve, ali je zavarovan in ali se premije plačujejo. Če je pa nameščenec prejel zavarovalni odlok, ki morda ni bil v skladu z dejstvi, ali informacije od pokojninskega zavoda, pa službodavec ne bo imel težkoč z dokazom, da je nameščenec vedel, kako je z njegovim zavarovanjem. Seveda je treba nameščencu poleg tega še dokazati vednost, da je radi opuščenega ali nepravilnega zavarovanja oškodovan. Spričo zapletenih predpisov glede pokojninskega zavarovanja nameščencev se pač ne more od navadnega lajika zahtevati, da bi znal zakon razlagati tako, da bi zanesljivo vedel, ali je oškodovan ali ne, česar dostikrat niti upravna oblastva in sodišča ne vedo.

VII.

Službodavčeva krivda. — Tožnikova sokrivda.

Nameščencu ali njegovi rodbini mora službodavec povrniti škodo seveda le, če je to škodo v smislu §§ 1294., 1295. in 1297. o. d. z. zakrivil, če je torej zavarovanje opustil

ali dal napačne podatke namerno ali iz malomarnosti, odnosno iz krivne nevednosti ali zaradi manjkajoče potrebne pazljivosti ali marljivosti, kakršno je moči uporabiti ob navadnih zmožnostih. Od vsakega službodavca se brez nadaljnega sme in more zahtevati vsaj tolikšno poznanje zakona, da ve, katere nameščence je treba prijaviti v pokojninsko zavarovanje, ali pa da se vsaj o tem pouči pri pokojninskem zavodu, pri političnem oblastvu, pri strokovni organizaciji ali kje druge. Če ni izpolnil dolžnosti prijave po § 73. p. z. ali dolžnosti, dati pojasnila po § 73. a p. z., je kriv, če nasprotnega ne dokaže.

Službodavec utegne povzročiti nameščencu škodo seveda le tedaj, če je ta v resnici zavarovanju zavezan. Če službodavec dokaže, da je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi se pojasnilo vprašanje dolžnosti zavarovanja, se mu krivda ne more očitati. Treba je pa, da se obrne za pouk in poizvedbe na edino pristojno mesto, to je na urad pokojninskega zavoda.

Zakon o pokojninskem zavarovanju nameščencev, ki je stopil v veljavo z dnem 1. januarja 1909., je v prvotni obliki v § 1. kratko določal, da so zavarovanju zavezani vsi uslužbenci, ki imajo uradniški značaj ali ki morajo opravljati izključno ali vsaj pretežno duševne posle. Ker zakon nikjer ni natančneje našteval zavarovanju zavezanih poslov, je vladala glede njih precejšnja nejasnost. Zato je mogoče, da je prejel službodavec na svoje vprašanje od bivšega Občnega pokojninskega zavoda na Dunaju ali od njegovega deželnega urada odgovor, da nameščenec ni zavezan zavarovanju. Za takrat bi torej službodavčeva krivda odpadla. S tem pa stvar ni bila rešena za vedno. Z dnem 1. oktobra 1914. je stopila v veljavo cesarska naredba z dne 25. junija 1914., drž. zak. št. 138, ki je prvotni zakon novelirala in zlasti pojem zavarovanju zavezanega nameščenca razširila in natančneje opisala, zlasti z navedbo številnih zgledov zavarovanju zvezanih nameščencev. Ker je bilo takrat vobče znano, da se je krog zavarovancev razširil in natančneje opredelil, je moral službodavec znova poizvedovati pri nosilcu zavarovanja, ali njegov nameščenec tudi sedaj ne spada pod dolžnost zavarovanja. Od vsakega službodavca se je morala zahtevati vsaj tolika stopnja marljivosti in pazljivosti, ki jo je bilo pač moči uporabiti ob navadni zmožnosti.

Morda pa službodavec takrat, ko je dajal informacije pokojninskemu zavodu ali morda njegovemu revizorju, ki je na licu mesta pregledoval obrat, ni točno opisal načina

nameščenčeve zaposlenosti, je zamolčal kak njegov posel i. t. d. V takem primeru seveda ne bo mogel dokazati, da nameščenčeve škode ni kriv.

Po § 1304. o. d. z. je poškodovanec, ako je pri poškodbi hkrati kriv, odgovoren za škodo s poškodovalcem sorazmerno, in ako se razmerje ne da določiti, po enakih delih. Službodavec pa ne more sokrivde zvrniti na nameščenca kratko s samim očitkom, da je ta svoje škode prav tako sam kriv, ker se sam ni briga, da bi se bil prijavil v zavarovanje, kar mu je bilo po § 73., v odstavkih 4. in 5., dovoljeno. Kriv more biti nameščenec le, ako kaj stori, kar zakon prepoveduje, ali opusti, kar zakon ukazuje, ne pa, če se le ne pobriga za svoje pravice. Zato se nikakor ne more govoriti o krivdi, če se sam ni prijavil v zavarovanje, saj bi si bil s tem utegnil lahko v službi znatno škodovati, ker službodavcu ne bi bilo prav, da nameščenec stori to, česar morda on ni hotel storiti.

Nameščenčeva sokrivda pa more priti v poštev, ako morda sam ni hotel biti zavarovan, ni hotel dati potrebnih pojasnil, si ni pustil odtegovati svojega dela premij od prejemkov i. t. d.

Morda je službodavec sklenil z nameščencem pogodbo, da ga ne bo zavaroval pri pokojninskem zavodu, in nameščenec jo je lahko da celo podpisal. S tem pa nameščenčeva sokrivda še ni dokazana, ker je storil to morda prisiljen v strahu za svojo službo i. t. d. Drugače bi bilo, če bi se nameščenec s službodavcem pogodil, da ga ni treba zavarovati, marveč naj službodavec svoj del premije kar njemu plačuje, odnosno mu sorazmerno zviša službene prejemke. Po § 79. p. z. so sicer pogodbe, ki izključujejo ali omejujejo uporabljanje določb zakona o pokojninskem zavarovanju nameščencev v naprej na škodo zavarovanca, brez pravne moči, tako da sme pokojninski zavod zavarovanje vkljub temu izvesti; če ga pa ni izvedel, je nameščenec sicer oškodovan, a je v zadnjem primeru pri poškodbi brez dvoma sokriv v smislu § 1304. o. d. z.

Nameščenčeva sokrivda pa ne more imeti nobenega vpliva na odškodninske pravice njegovih rodbinskih članov, ki imajo po § 4. p. z. povsem samostojno pravico do dajatev. Le če bi bil rodbinski član osebno sokriv, bi se utegnila uporabiti določba § 1304. o. d. z.

VIII.

Sodišča so vezana na pravnomočne odločbe upravnih oblastev.

Po § 77. a so sodišča vezana na pravnomočne odločbe, ki so jih izrekla upravna oblastva v mejah svoje pristojnosti. Ako sloni pravnomočna sodba sodišča na odločbi o poprejšnjem vprašanju pa sodišče ni bilo pristojno, da ga reši samostojno, sme stranka zahtevati obnovitev postopka, če je pristojno oblastvo pravnomočno drugače odločilo o tem prejšnjem vprašanju in če je ta odločba izrečena dodatno ali je stranka brez svoje krivde v prejšnjem postopku ni mogla uveljavljati.

Če je bilo torej n. pr. vprašanje zavarovalne dolžnosti nameščenčeve pred upravnimi oblastvi že pravnomočno rešeno, sodišče ne more vprašanja dalje preiskovati, vzeti mora marveč za podstavo svoji sodbi odločbo upravnih oblastev. Če se med sodno razpravo ugotovi, da se glede dolžnosti zavarovanja vrši postopek pred upravnim oblastvom, je podan primer za prekinitev sodnega postopka v smislu § 190. c. pr. r., dokler vprašanje ne bo pravnomočno rešeno pred upravnim oblastvom.

IX.

Regresne pravice pokojninskega zavoda.

Pokojninski zavod za nameščenca nima pravice, da bi uveljavljal odškodninske zahtevke nameščenca ali njegove rodbine napram službodavcu pred sodiščem v njihovem imenu, kolikor gre za opuščeno ali nepravilno zavarovanje. Po § 72. p. z. preidejo sicer pravice do odškodnine, ki jih imajo upravičenci po zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščenecem do drugih oseb zaradi nastale onemoglosti ali smrti zavarovanca, do višine dolžne dajatve pokojninskega zavoda na tega. To dajatev je treba v danem primeru kapitalizirati po računskih podstavah pokojninskega zavoda. Vendar pa gre v tem primeru le za odškodnino, ki jo je druga oseba, n. pr. službodavec, dolžna, ker je zakrivila zavarovančevo nesposobnost ali smrt, n. pr. s telesno poškodbo, ne pa, če je zakrivila le opustitev zavarovanja ali nepravilno zavarovanje. Pa tudi v tem primeru preidejo na pokojninski zavod regresne pravice le, če in kolikor je dolžan dajati zavod dajatve po tedanjem stanju zavarovanja. Če nameščenec sploh ni bil prijavljen v zavarovanje, mu pokojninski zavod sploh ne dolguje nobene dajatve, tako da sploh nima pravice do regresa. Če je bil nameščenec

zavarovan prenizko ali premalo časa, mu je pokojninski zavod dolžan dajatve le po resničnem stanju zavarovanja, radi česar ima pokojninski zavod pravico do regresa le v višini svoje dejanske obremenitve, n. pr. če mora izplačevati rento, le v višini kritne glavnice za rento, ki jo mora izplačevati po dejanskem stanju zavarovanja. Če upravičenec po zakonu o pokojninskem zavarovanju nameščenec po tedanjem stanju zavarovanja sploh nima pravice do dajatve ali le v nižjem znesku, mora svoje odškodninske zahtevke za rento, odnosno za razliko do višje rente, radi opuščenega ali nepravilnega zavarovanja uveljavljati sam celo, če je službodavec kriv zavarovančeve invalidnosti ali smrti.

X.

Postranska intervencija pokojninskega zavoda.

Pač pa ima pokojninski zavod ob odškodninski pravdi radi opuščenega ali nepravilnega zavarovanja pravico postranske intervencije po § 17. c. pr. r., ker ima posreden in neposreden interes na zmagi nameščenca ali njegovega rodbinskega člana.

Neposredni interes je v dejstvu, da mora pokojninski zavod upravičencu sorazmerno mnogo več plačevati, če se kakšno nameščenčevo službovanje ne všteje v zavarovanje in če se ne všteje s pravilnimi službenimi prejemki, kakor pa, ako se všteje.

Sistem pokojninskega zavarovanja je namreč tak, da ima pokojninski zavod pri kratkih zavarovanjih izgubo radi tega, ker za kratko dobo zavarovanja daje sorazmerno večji znesek zavarovanih prejemkov kakor za daljšo dobo. Pravico do polne pokojnine dobi zavarovanec po 40 letih zavarovanja, tako da je njegova teoretska invalidska renta po 40 letih 100 % zavarovanih prejemkov (starostna renta radi 10 % doklade 110 %). Če bi razdelili teh 100 % kratko malo s številom let (40), bi odpadlo na vsako leto zavarovanja 2.5 % zavarovanih prejemkov ali n. pr. na 5 let 12.50 %. V resnici daje pa zavod za zavarovanje petih let ne le 12.50 %, temveč 30 %. Za zavarovanca, ki je bil 40 let zavarovan, je vse eno, za koliko odstotkov mu je pokojnina vsako leto rastla, da le doseže po 40 letih 100 %, odnosno 110 %. Za nameščenca, ki je vstopil v zavarovanje šele v starejših letih in je zavarovan le nekoliko let, kakor tudi za zavarovanca, ki postane že po nekoliko letih zavarovanja nesposoben za službo, pa ni vse eno, ali raste pokojnina ves čas le po 2.5 % na leto ali pa morda prva leta hitreje, pozneje

pa počasneje. Da bi bila zajamčena eksistenca tudi takim zavarovancem, ki bi morali že po kratki dobi zavarovanja v pokoj, daje zato pokojninsko zavarovanje zavarovancem že za prvih 5 let zavarovanja kot invalidsko pokojnino 30 % zavarovanih prejemkov, potem pa vsako leto le po 2 %, pri čemur pa pokojnina po 40 letih prav tako doseže 100 %, odnosno z 10 % doklado za starostno rento 110 %. Za prvih 5 let mora dajati torej zavod sorazmerno trikrat toliko kakor za poznejša leta, dasi je zavarovalna premija vedno enaka. Kolikor več let je nameščenec zavarovan, toliko ugodnejše je razmerje za pokojninski zavod.

Če bi bil n. pr. nameščenec zavarovan pri pokojninskem zavodu le 5 let in se mu prejšnja služba pri kakšnem službodavcu ne bi vštela, bi mu moral dajati pokojninski zavod v primeru invalidnosti 30% rento, torej sorazmerno za vsako leto po 6 %. Če bi se mu pa vštelo poleg tega n. pr. še 5 let prejšnje službe, bi dobival od zavoda za zavarovanje 10 let 40% rento, torej sorazmerno za vsako leto le 4 %. Vštetje prejšnje službene dobe je torej v neposrednem interesu pokojninskega zavoda, zlasti še, če je nameščenec morda že starejši. Pri starem zavarovancu je jasno, da v celem ne bo mogel biti več dolgo zavarovan, tako da se sorazmerni odstotki rente ne bodo mogli v korist zavodu nekako izenačiti tako kot se sčasoma izenačijo pri mlajših zavarovancih, ki bodo morda v resnici 40 let plačevali premije.

Posredni interes pokojninskega zavoda na nameščenčevi zmagi v pravdi pa je v tem, ker mora biti pokojninskemu zavodu mnogo na tem, da so njegovi zavarovanci čim bolj preskrbljeni, ker je ustanovljen zato, da preskrbi nameščenca in njihove rodbine ob onemoglosti, v starosti in po smrti. Kolikor več službene dobe se pa nameščencu všteje v zavarovanje, toliko višja je renta.

Pokojninski zavod ima pa tudi velik interes na tem, da so nameščenici, ki opravljajo zavarovanju zavezano službo, v resnici zavarovani za vso dobo službovanja, tako da zakon ni le na papirju. Interes pa je tudi na tem, da uvidi vsakdo, ki krši zakon, da od zamolčanja nameščenca ali netočne navedbe njegovih poslov ali prejemkov nima nikake koristi, ker mora plačati odškodnino, če nameščenec ni v redu zavarovan. So službodavci, ki bi skušali zavarovalno dolžnost nameščenca utajiti, če se ne bi bali poznejše odškodninske tožbe. Če bi v odškodninski tožbi nameščenec morda propadel, bi se utegnilo med službodavci kaj kmalu ne glede na razloge, iz katerih bi bila tožba zavrtnjena, razširiti pomotno naziranje, da se odškodninskih tožb ni treba posebno bati.

Zakon stopi v veljavo.

Dr. Joso Jurkovič.

V naši zakonodaji se nahaja stereotipna formula: »Ta zakon stopi v veljavo«. Kaj je njen smisel?

Čl. 142. Vidovdanske ustave je določal in identično določa čl. 18 zakona o kraljevski oblasti in vrhovni državni upravi z dne 6. januarja 1929, da dobi zakon obvezno moč 15. dan po razglasitvi v »Službenih novinah«, če ne določi zakon sam drugače. Tukaj sta važna dva momenta. Prvi, da ni omenjeno, kdaj stopi zakon v veljavo. To je tudi razumljivo. Po Vidovdanski ustavi je bilo namreč iz vseh določb, ki pridejo v poštev, razvidno, da je stopil zakon v veljavo s promulgacijo ali eventualno že s sankcijo, na kakršno teoretično stališče se pač kdo postavi, iz zakona o kraljevski oblasti in vrhovni državni upravi pa sledi, da stopi zakon v veljavo z dnem kraljevega podpisa. To se pravi: dan promulgacije oziroma dan kraljevega podpisa je rojstni dan zakona, datum teh dni je datum, po katerem se zakoni citirajo. Kdaj stopi zakon v veljavo, je drugo kot pa vprašanje, odklej je zakon obvezen. Dan, od katerega je zakon obvezen, ne sledi logično-nujno niti iz določb Vidovdanske ustave niti iz določb zakona o kraljevski oblasti in vrhovni državni upravi, zato je imela Vidovdanska ustava in ima zakon o kraljevski oblasti in vrhovni državni upravi o tem specialno določbo. Iz tega sledi, da formula »zakon stopi v veljavo« ne more pomeniti niti rojstnega dne za zakon niti dne, od katerega je zakon obvezen. Sledi pa iz tega tudi, da gre za določbo, ki ni tako važna, da bi bila sprejeta med ustavne določbe. Če pa se oziramo zaenkrat samo na datum postanka zakona in na nastop obveznosti zakona, gre očitvidno za določbo, ki samo pleonastično ugotavlja en ali drugi datum. Katerega?

Poglejmo zopet Vidovdansko ustavo in zakon o kraljevski oblasti in vrhovni državni upravi. Vidovdanska ustava določa v čl. 142, da stopi ona v veljavo, ko jo kralj podpiše. Tukaj bi pomenila določba »stopi v veljavo« dan postanka ustave. Čl. 21. zakona o kraljevski oblasti in vrhovni državni upravi pa določa, da stopi ta zakon v veljavo in dobi obvezno moč, ko se razglasi v »Službenih novinah«. Tukaj bi torej kazalo, da je formula »zakon stopi v veljavo« istovetna z izrazom »zakon dobi obvezno moč«. Iz te antiteze pa sledi, da ne ugotavlja formula, tudi pleonastično ne, ni enega ni drugega datuma. In če bi se pojavili morda pomisleki, češ da imajo ustavni zakoni izjemno sta-

lišče in da ne gre izvajati iz njih zaključkov, ki naj bi se uporabljali za navadne zakone, pogledjmo dva druga zakona. Zakon o organizaciji finančne uprave z dne 7. decembra 1929, določa v § 132., da stopi ta zakon v veljavo in dobi obvezno moč z dnem, ko se razglasi v »Službenih novinah«. Zakon o univerzah z dne 28. junija 1930 pa določa v § 54., da stopi ta zakon v veljavo, ko ga podpiše kralj, obvezno moč pa dobi, ko se razglasi v »Službenih novinah«. Ker torej ne ugotavlja formula »zakon stopi v veljavo« niti dne postanka zakona niti dne postanka obveznosti zakona, oziroma ugotavlja enkrat eno in enkrat drugo in je zato v tej stvari brezpomembna, je vprašanje, kaj naj formula sploh pomeni.

Če vzamemo n. pr. zakon o pobijanju zlorab v službeni dolžnosti z dne 30. marca 1929, ki določa v čl. 18., da stopi ta zakon v veljavo, ko se razglasi v »Službenih novinah«, obvezno moč pa dobi petnajsti dan od dne razglasitve, bi se dalo sklepati, da pomeni tukaj izraz »zakon stopi v veljavo« obveznost zakona za organe, ki naj pripravijo vse, kar je potrebno, da bo moči zakon čez petnajst dni pričeti z izvajanjem. To bi bilo nekako v smislu danes že precej težko vzdržljive teorije, ki trga obveznost zakona v obveznost za organe in v obveznost za ostale državljane. Vendar se nam te teorije ni bati. Že omenjeni zakon o organizaciji finančne uprave namreč določa, da stopi ta zakon v veljavo in dobi obvezno moč z dnem, ko je razglašen v »Službenih novinah«. Iz teh dveh primerov se jasno vidi, da formula ne more imeti tega smisla. Za izvajanje zakona o organizaciji finančne službe je bilo potrebno pač najmanj toliko priprav kot za izvajanje zakona o pobijanju zlorab v službeni dolžnosti.

Zakon o pobiranju taks in odškodnin za pregled parnih kotlov z dne 30. marca 1929 določa v § 12.: »Ta zakon stopi v veljavo, ko se razglasi v »Službenih novinah«. Ker tukaj ni določbe glede obveznosti zakona, bi se zdelo na prvi pogled, da je izraz »zakon stopi v veljavo« istoveten z izrazom »zakon dobi obvezno moč.« Ta videz je mogoč vsled tega, ker je v naši zakonodaji običaj, da vsak zakon zase določa, kdaj dobi obvezno moč. Vendar je to, kakor rečeno, videz. Kajti tukaj pride do uporabe čl. 18. zakona o kraljevski oblasti, ki določa, da dobi zakon obvezno moč 15. dan po razglasitvi v »Službenih novinah«, če ne določi zakon sam drugače. Vendar je odstavek § 12. gornjega zakona toliko zanimiv, ker se vidi, da ugotavlja tukaj formula »zakon stopi v veljavo« publikacijo zakona.

Zakon o pogodbi glede odreke vojni z dne 28. januarja 1929 pa določa v § 2., da stopi ta zakon v veljavo in dobi obvezno moč petnajsti dan po izmeni ratifikacij, ko se predhodno razglasi v »Službenih novinah«. Tukaj je sicer »zakon stopi v veljavo« isti s početkom obveznosti zakona, vendar leži ta datum za publikacijo.

Logično pravilo pravi, da zgubi pojem toliko na svoji vsebini, kolikor dobi na obsegu. Če naj bi se torej utegnili subsumirati pod formulo »zakon stopi v veljavo« ugotovitev postanka zakona, nastanka obveznosti zakona, publikacije itd. je jasno, da mora zgubiti vsled te širine obsega pojem vsako vsebino. Temu pojmu je mogoče dati vsebino samo na ta način, da pravimo: formula »zakon stopi v veljavo« ugotavlja samo, da je zakon gotov, da je stopil v življenje. Ali se veže potem ta pleonastična formula z vstopom zakona v življenje, ali nastopom obveznosti zakona, ali s publikacijo ali s kakršnim drugim datumom, je vseeno. Praktično je formula seveda brez pomena.

Književna poročila.

Dr. Škerlj Milan: Menični zakon in čekovni zakon z dne 29. novembra 1928. — Z opazkami opremil —. Tiskovna zadruga v Ljubljani 1929. Str. 324. Cena 116 Din.

Izdaja meničnega in čekovnega zakona, ki jo je oskrbel priznani strokovnjak g. univ. prof. dr. Milan Škerlj, je knjiga, ki v naši pravni literaturi zasluži pozornost in se ne sme preiti z molkom. Pod skromnim naslovom, od katerega bi človek pričakoval besedilo zakona z nekaj »opazkami«, se namreč skriva mnogo več kakor to. Prvič je že besedilo zakona v tej izdaji nekaj čisto drugega kakor v običajnih izdajah naših zakonov, ker je besedilo izdano kritično in ne z ono površnostjo in nagllico, po kateri se odlikuje večina izdaj naših zakonov. Drugič in predvsem pa je to, kar se skriva pod skromnim imenom »opazke«, to, kar stavi knjigo na tako mesto, da bi delala čast vsaki pravni literaturi.

Knjiga vsebuje kratek uvod, vsebuječ bistvene podatke o postanku novega meničnega in novega čekovnega zakona, besedilo obeh zakonov z opazkami, dve primerjalni razpredelnici, ki izredno olajšujeta primerjanje novih zakonov s starima zakonoma, vzorno stvarno kazalo ter izvršilne naredbe k meničnemu in čekovnemu zakonu.

Kakor že omenjeno, besedilo zakonov ni površno, ampak je prevod res kritičen in se odlikuje po jasnosti uporabljenih tehničnih izrazov.

Neprecenljive vrednosti pa so »opazke«. Te opazke predvsem primerjajo nove zakonite določbe s starimi zakonitimi določbami povsod

tam, kjer obstoje kake razlike med starima in novima zakonoma. Dalje te opazke dajejo vsa potrebna pojasnila in razlago zakonov in tam, kjer so mnenja o razlagi zakonov različna, mnenja drugih komentatorjev in stališče avtorjevo k mnenjem drugih komentatorjev. Vse to sicer v kratkih lapidarnih besedah, vendar pa vse tako izčrpno, da se lahko reče, da to, kar se skromno imenuje »Opazke«, vsebuje izčrpen osnutek komentarja, če ne kolikor toliko popoln komentar k meničnemu in čekovnemu zakonu.

Na ta način služi knjiga predvsem praktičnemu juristu, služila pa bo tudi juridičnemu naraščaju pri njegovih študijah ter bančnim in trgovskim krogom v njihovem poslovanju z menicami.

Glavni pomen knjige pa je pač v tem, da nam je avtor v njej pokazal, kako naj se izdajajo zakoni, in v dveh smereh moramo biti gd. prof. dr. Škerlj u hvaležni: Prvič, ker nam je oskrbel izdajo dveh važnih zakonov v obliki, od katere imamo ogromne koristi, in drugič, ker je s to izdajo pokazal, kako naj bi se zakoni izdajali, da bi njihove izdaje ustrezale vsem potrebam, katere so pri izdaji zakonov podane.

Dr. Josip Hacin.

Dr. Dolenc Metod: Kazenska pravda zoper Veroniko Deseniško. Univerza Kralja Aleksandra I. Ljubljana. 1930. Str. 26.

Ker smo Slovenci na pragu orienta, nam sme veljati za simbol bratskega stika zapadne ter vzhodne znanosti oni lepi običaj na ljubljanski univerzi, kadar se januarja meseca vsakega leta tradicionalni proslavi sv. Save pridruži oficijelno, za stroko načelno, vendar pa čim najbolj i širšim krogom prilagodeno predavanje t. č. rektorja, ki je zelo slično tako zvanim inavguracijskim govorom, kakršne govore rektorji nemških vseučilišč, kadar nastopijo enoletno častno službo. Letos naj nam bi bil rektor na dan sv. Save objasnil stik naše domače pravne zgodovine z nemško posestrimo, ki v znanstvenem svetu mnogo več velja, ko naša pravna zgodovina. Ker govora zbog vnanjih zaprek ni bilo, je rektorat izdal rektorjevo besedo v obliki lične brošure, ki zasluži, da bi bila, če pojde po naši želji, prvi snopič nove zbirke rektorskih in drugih načelnih predavanj naše univerze iz vseh panog modernih znanosti.

Letošnji ljubljanski rektor dr. Metod Dolenc, službeni ordinarij za kazensko pravo in po prosti volji tudi pravni zgodovinar, je v obmejnem skupnem področju teh svojih disciplin izbral svetosavsko temo, ki mora zanimati pač vsakega inteligentnega Slovenca. Kdor doslej ni dobro umel Kvintilijanovega izreka, da je zgodovina posestrima pesništva, on mora tukaj, ob pravnozgodovinskem problemu pravde, ki jo je stari Herman Celjski nakopal Veroniki z Desenic, do korena dojeti, da je to, kar nam pripoveduje zgodovina, često na las podobno pesmi v prozi. No, zgodovinskim činom dajejo pesniki kaj radi druge pomene, ki jih znanstvenik ne sme smatrati za dokazane, odnosno za sociološko utemeljene; pesniki smejo celo trdno dokazane dogodljaje tako prepešnjevat, da prepesnjeni ustrezajo njihovim umetnostnim in drugim svrham; pesniku celo geografska nezaslišanost ni zabranjena, da preloži

celinsko državo k morju: ne kaže, torej, da bi se pravni zgodovinar s književniki prekarjal radi netočnosti, ki spadajo po običnem mnenju v literarno orodjarnico, kjer so *licentiae poeticae*. Kaj naj bi pravni zgodovinar zares imel od tega, kadar pa je srednji vek produciral kroniste — večinoma le takega kova, kakor je Jurij Vinkhu iz Celja, ki je kroniko pisal ne samo po resnici, marveč tudi s fantazijo in čenčami? Srednji vek stoji pred nami orjak s svojimi velikimi duhovnimi osnovami, z renesanso in reformacijo, z recepcijo in razvojem mest, z arhitekturo in slikarstvom, toda njegova znanost je nebogljena in sholastična. Njegovo zgodovinopisje je neeksaktno, primitivno, čuvstveno.

Sociološko okolje, ki je karakteristikon za neko dobo človeške zgodovine, terja spoštovanje družbenopravnih temeljev od vsakogar, pa najsi je on pesnik ali kdorkoli. Srednji vek ima svojega duhá, ki od njega izhaja specifičen družbeni vonj. Kakor v resni drami današnje dobe ne moreš na smrt obsojati čarovnic, ki so coprale in se pečale s hudičem, prav tako ne moreš, razen v farsih, spesniti v srednji vek sodne razprave radi komunistične veleizdaje. V kaj takega se nihče ne bi mogel včutiti. Tu ne gre za anahronizme — a celo anahronizem ne sme biti glup — marveč to so pregreški proti sociološkim osnovam dotične dobe. Sociološko istino očuvaš zgolj tako, da postaviš svoj literarni problem na bazo socioloških spoznatkov, ki so znanstveno potrjeni. Le kolikor sociološke osnove po eksaktni vedi še ne bi bile do kraja dognane, toliko sme priti do veljave intuicija, ki je zvesta tovarišica modernega znanstvenega zgodovinopisca. Današnji zgodovinopisci sociološke smeri so pesniki. Kdo ne občuduje n. pr. intuitivske umetnosti Slobodana Jovanovića, srbskega učenjaka in literata, ki udarja temelje pravni in politični zgodovini Srbije 19. stoletja? *Quodammodo carmen solutum...* Znanstvenik brez intuicije nikdar ne bo zagatil nobenih vrzeli, ki zevajo med znanstveno dognanimi fakti. A tudi njegova intuicija bodi znanstvena in izhajaj od analize socioloških osnov, pa prehajaj s pomočjo posplošenih izsledkov v sintezo. Taka dopolnitev se poda v vrzel kakor vijak v matico. Te globoke intuicije pesnik neznanstvenik seveda ni zmožen, pa je od njega nihče niti terjal ne bo. Pesnik je le dolžan, seznaniti se z izsledki vede vsaj tolikanj, da bo mogel v svoji zgodovinski povesti varovati sociološko verjetnost in da ne bo gazil duhovnih stebrov dobe, o kateri piše.

Profesor Dolenc je v svojem predavanju podal zgoščen oris duhovnih in socialnih osnov srednjega veka. Raz ta kriterij se je nato lotil preiskave, ali so Slovenci Jurčič, Župančič in Novačan ter Hrvat Tomić v dovoljni meri respektirali duhovne osnove prve polovice 15. stoletja, in ali je potemtakem v njihovih dramah kazenska procedura tako prikazana, da je zgodovinskopravno verjetna. Samo za Otona Župančiča pisateljeva sodba ni kar negativna. Župančič da je izmed vseh štirih edini, ki je razpolagal z registri toli pravilne intuicije, da ga ni zaneslo v sociološki nesmisel. Morda ima Župančič, ki se je nekdaj bavil z zgodovino, od svojega studija na univerzi, torej radi strokovne pod-

kovanosti zadostno razvito čuvstvo, kakršno je potrebno za intuitivno popolnjevanje praznin naše srednjeveške pravne zgodovine? Zanimivo je vsekakor, da se je navdahnjenost našega prvaka med pesniki — sociologi tudi v nesodobni sredini dobro obnesla. Ne piše se zgodovina tako, da nanizuješ gole dogodiljaje. Ali tudi zgodovinska drama se ne piše tako, da se brez zadostne znanstvene priprave izročiš fantaziji, ki je brez kontrole. Ali bodo naši leposlovci nauk hvaležno sprejeli, čeprav prihaja od zunaj, namreč od znanstvenika, ki je pravni zgodovinar? Flaubert je studiju historičnega ozadja žrtvoval mnogo let; stoprv potem je tvegala pisati povest iz stare zgodovine.

Dr. France Goršič.

Dr. Krbek Ivo: Upravno pravo. I. knjiga: Uvodna i osnovna pitanja. Zagreb 1929, Jugoslavenska štampa d. d. Str. 166 + VIII. Cena broš. 70 Din.

Knjiga je prvi del široko zasnovanega dela, ki naj poda v pravno-znanstveni obliki naše pozitivno upravno pravo. Plodoviti pisec, vseučil. profesor v Zagrebu, ki je že leta 1928. vzbudil občo pozornost s svojim delom o »Stranki v upravnem postopku« se je to pot lotil velikega dela, čigar težavnost, zlasti glede na naše specialne prilike, sam priznava. Upravno pravo predstavlja že v starih enotno organiziranih državah ogromno gmoto, po Bernatziku »pragozd« najrazličnejših in specializiranih pravnih norm; kaj šele v naši mladi državi, ki si iz šestero upravnopravnih sistemov ustvarja polagoma svoje lastno enotno upravno pravo. Razbrati iz te skoro nepregledne in pogostoma v temeljnih nazorih nasprotujoče si stvarine vodilne misli in jih razvrstiti po velikih in skupnih pravnih načelih, je mogoče le učenjaku, ki pozna poleg svetovne pravne literature do dobra tudi razvoj in smernice naših pozitivnih upravnih zakonov, novih in starih. Pričujoče delo vzbuja v tem pogledu lepe nade. Pisec, ki ga prošinja vseskozi duh moderne upravnoznanstvene vede, hodi glede sestava svojega dela povsem svoja pota ter ga hoče deliti po organizaciji in funkcioniranju uprave. V pričujoči knjigi podaja kot uvod obravnavanje osnovnih vprašanj upravnega prava, vendar ne mara, da bi se ta del v smislu moderne nemške teorije smatral za splošen del, ki bi mu potem sledil specialni del.

Tudi sicer si je uredil vsebino te knjige po svoje. Najprvo razpravlja o pojmu uprave, potem o zakonodaji in sodstvu in njih razmerju do uprave, nato o načelu razdelitve teh 3 oblasti in njih odnosih. V zvezi s tem obravnava že podrobneje spor o pristojnosti med sodno in upravno oblastjo. Nato sledi kot nekak drugi del razpravljanje o upravnem pravu kot delu javnega prava, o njega razgraničenju od ustavnega in sodnega prava, o pravnih virih upravnega prava, pri čemer je poglavje o naredbi (uredbi) posebno temeljito obdelano, o obveznosti upravno pravne norme ter slednjič o pojmu subjektivnega javnega prava.

Knjiga se završuje s poglavjem o upravno pravni vedi.

Med prvi in drugi del je uvrstil pisec še pregledno obdelano poglavje o poglavitih razvojnih štadijih uprave, v katerem je zlasti lepo

prikazano, kako se pojem upravnega prava pojavlja šele s propadom policijsko absolutistične države ter s prehodom v pravno državo in gospodarstvom pravne norme vobče.

Bežen pregled najvažnejših poglavij te prve knjige ne more podati sliko o njih bogati in z znanstveno temeljitostjo obdelani vsebini. Avtor je pri tem, kakor nam kaže uvodoma navedena osnovna literatura, upošteval zlasti francosko, nemško in avstrijsko pravno literaturo, a tudi našo novejšo pravno slovstvo (Tasić, Pitamic) ter podal čestokrat prav obsežno, posamezne pravne teorije; oziral pa se je tudi na razvoj našega pozitivnega upravnega in ustavnega prava prav do stanja, uveljavljenega po 6. januarju 1929. Krbek si je glede določitve pojma uprave v nasprotju s starejšimi materialno-funkcionalnimi teorijami Laband-Jellineka osvojil formalno organizatorni pojem uprave, kakršnega je imela tudi bivša vidovdanska ustava. Za pojem uprave torej po njem ne odločuje notranja pravna narava določnih pravnih aktov, marveč njih avtorji, to je organi, ki jih izvršujejo. Uprava mu je ona državna delavnost, ki ni ne zakonodajna niti sodstvo, še natančneje, ki jo ne vrše niti zakonodajni niti sodni organi. Pojem se tu definira zgolj negativno.

Glede razlikovanja pojma zakona v materialnem in formalnem smislu se pisec pridružuje modernejšim teorijam, zlasti Kelsenovi normativni šoli, ki odklanja to razlikovanje, češ da je pojem zakona strogo formalne narave, torej da je le odločilno, da je zakonodajec izdal neki akt v zakoniti obliki. Dosledno s tem formalnim stališčem mora pa potem označiti naredbo, ki jo izdajajo upravni organi, za upravni akt. Tu pa zaide v gotove težkoče, ki ga silijo, da si za razmejičenje naredbe od upravnega akta »v tehničnem pogledu«, to je akta, izdanega za konkreten primer in ne kot obče vodilo, poišče materialno osnovo. Avtor sam priznava, da bo po tem načelu za primer takozvanih generalnih upravnih aktov, izdanih n. pr. kot policijskih odredb za individualno nedoločeno množico gotovih slojev ali interesentov, »časih težko dolčiti meje«; njegova teza, da se tu ne sme postopati s pretirano strogostjo, ker bi sicer od mnogih pravnih konstrukcij bore malo ostalo, znanstveno ni povsem zadovoljiva.

Že prva Krbekova knjiga, ki jo odlikuje gladek, a koncizen slog bo vsekakor izzvala še mnogo diskusij in razprav ter s tem poživila naše ne baš prebujno upravnopravno slovstvo, izpopolnila pa je že danes občutno vrzel v našem upravnem slovstvu, saj je prvi poskus, da pridemo v jugoslovanski upravni vedi iz štadija monografij in preko zastarelih provincialnih del iz predvojne dobe do sistematskih znanstvenih knjig o našem upravnem pravu.

V formalnem pogledu bi se dalo morda oporekati sistematiki, ki sili avtorja, zlasti v prvih poglavjih (pojem zakona v materialnem in formalnem smislu na straneh 11. — 15., pojem zakona kot vira uprav. prava na strani 96. — 102, pojem upravnega akta str. 7., 81. in 106.) in ponavljanj (zakonodaja in uprava na str. 10. — 19. in zopet na str. 50. do 54., enako glede sodstva in uprave na str. 20. — 41. in zopet na str. 54.

do 58.), tudi se pogreša vzlic precej podrobnemu pregledu vsebine stvarno kazalo, vendar to vrednost knjige bistveno ne kvari.

Knjigi, kakor celi zamisli piščevi, da nam poda znanstveno sistematiko upravnega prava, je šteti za veliko zaslugo, da je izšla baš v času, ko se polaga vsa moč države baš na dobro delujočo upravo in ko se zaradi tega pripravljajo legislativne osnove novega upravnega postopka in upravnega kazenskega prava. V tem pogledu je tudi prejšnje Krbekovo delo o »Stranki v upravnem postopku« prevažnega pomena. Edino, kar bi moglo biti delu v kvar, bi bilo to, da bi njega nadaljevanja ne izšla za časa, tako da bi naša hitro delujoča upravna zakonodaja delo prehitela, odnosno povzročila potrebo dodatkov in poprav v poznejših nadaljevanjih. Morda navdaja to dejstvo cenj. avtorja ob koncu svojega zagovora z nekako melanholično skepsa. Želimo iz srca, da bi se vse zapreke, ki jih je zamolčal, čimprej odpravile in da v kratkem izide napovedana in od pravnikov težko pričakovana druga knjiga njegovega Upravnega prava.

Dr. Rudolf Andrejka.

Mladič Anton: Zakon o tisku z dne 6. avgusta 1929, razglašen v Službenih Novinah v št. 179/XXXIX z dne 8. avgusta 1925 in v Uradnem listu ljubljanske in mariborske oblasti št. 272/84 z dne 7. septembra 1925 s spremembami in dopolnitvami do 1. marca 1930. Uredil in z razsodbami kasacije opremil sodnik —. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1930; str. 66. Cena 15 Din.

Prireditelj drobne knjižice je dobro poznan praktik, mnogoletni predsednik ljubljanskega tiskovnega senata. Njegov namen je bil najboljši; hotel je podati praksi napotil za sodstvo v tiskovnih stvareh, ne da bi se spuščal v teoretična razmišljanja, še manj, da bi dajal mgljaje de lege ferenda. Združil je besedilo vseh izprememb in dopolnitev tiskovnega zakona, razen tega pa je v peterih dodatkih ekscerptiral tiste zakone, ki so imeli in imajo na tiskovni zakon iz l. 1925, kaj vpliva. Dalje je priobčil sodbne »kasacije« k posameznim paragrafom tiskovnega zakona. Pod »kasacijo« je po prireditelju razumevati katerokoli izmed najvišjih in višjih instanc, a ne samo »kasacijskega sodišča«; kajti prireditelj je sprejel tudi nekoliko sodba drugih, samo in concreto dokončno sodečih sodišč, kot n. pr. višjega deželnega sodišča v Ljubljani, banskega stola v Zagrebu itd. Vse to je v redu in se mora za praktične svrhe toplo pozdravljati. Dovolili bi si pa na nekaj opozarjati. Besedilo v slovenskem jeziku je bilo povzeto očitno iz Uradnega lista. Tu pa bi bilo potrebno vsaj najhujše prevodne napake popraviti. V čl. 8. ne sme stati »v zgoraj«, ampak »v naprej«, v čl. 43. pa se prevod ne sme glasiti »iz občega dela vojaškega kazenskega zakonika«, ampak »iz občega ali vojaškega kazenskega zakonika«. Besedilo je torej ponekod nekritično prenešeno, a v novo priredbo se je vtihotapilo še nekaj novih napak: V čl. 40. naj stoji v 1. odst. »izvršena« (ne pa »izvršena«), v V. odst. pa »morejo« (ne pa »morajo«), da o drugih nepomembnih tiskovnih napakah ne govorimo. Beseda »zamore« (mesto »more«) v čl. 52., 2. odst. pa gre samo na rovaš prireditelja, ki piše tudi drugod (str. 8., 20., 24.) »zamore« (»vermag«),

mesto »more«, kar je edino pravilno, da se iztrebi nevšečni nemčizem. Na str. 30. bi moralo stati v čl. 48., dodatek V. (ne IV.). Kazalo bi bilo, da bi se prireditelj tiskovnega zakona izognil neslovenskemu izrazu »uvreda, uvrediti« in ga nadomestil s slovenskim popolnoma ekvivalentnim »razžalitev, razžaliti«. Glede terminologije bi še omenili, da naj ostane izraz »obrekovanje« vsaj v strokovnih knjigah samo za primere kazenskega zakonika §§ 149. in 150., ko gre za izmišljene ovadbe nestorjenih kazenskih ali disciplinskih deliktov zoper boljšo vednost samega ova-ditelja. Glede odločb se je prireditelj ravnal po načelu: čim več, tem bolje! Sprejel je tudi take odločbe, ki so silno dvomljive glede pravilnosti, ne da bi črhnili z besedico, kaj misli o njih. Vobče se da opravičevati to, ker ni hotel teoretizirati. Ali pri sodbah, ki so potekale časovno po novelizaciji tiskovnega zakona dne 10. jan. 1929, bi bila praksa prireditelju gotovo hvaležna, ako bi ga navedel, koliko še veljajo spričo novega čl. 33. Nekatere sprejete odločbe so lahko naravnost protivne čl. 33., n. pr. zadnja odločba k čl. 34., prva k čl. 35. in k čl. 37. Sploh bi bilo nujno-potrebno točno označiti, kaj se je po čl. 33. in 53. izpremenilo. Pri zadnji določbi čl. 53. je mišljeno pač trajanje zapora do 10 let. Tu bi bilo pač treba pokazati na čl. 13. zakona z dne 6. januarja 1929, ki določa, da veljajo samo strožje kazni kaz. zakonika namesto milejših v tiskovnem zakonu, ne pa narobe, in da zadnji odstavek čl. 6. uvod. zak. h. kaz. zakoniku določa, da velja splošni del kaz. zakonika samo, kolikor se ni v tiskovnem zakonu kaj izrečno drugače ukrenilo. — Glede izbire odločb bi še navedli, da citat nikjer tiskane odločbe, ki nima vsaj izčrpno navedene vsebine (n. pr. k čl. 6.), praksi nič ne hasne; odločba prva k čl. 85. pa takisto ne, ker je pri nas derogirana z naredbo novega sod. kaz. postopnika.

Vsa ta navajanja nikakor nočejo zmanjšati zasluge prirediteljeve; da je pokazal praktikom pot za rešitev mnogih spornih vprašanj, pa tudi teoretiki se bodo mogli iz knjižice dosti naučiti. Želimo prireditelju, da bi mu bila dana kmalu prilika izdati izpopolnjeno izdajo, ki bo gotovo v tem prikazu navedene opazke upoštevala. Potreba noveliranja tiskovnega zakona je, ali še večja je potreba za pravno državo, da se v praksi zakon, takšen, kakršen je, povsod enako tolmači.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Kostrenčič Marko: *Fides publica (javna vera) u pravnoj historiji Srba i Hrvata do kraja XV. veka.* Srpska Kraljevska Akademija. Posebno izdanje, knjiga LXXVII.; društveni i istoriski spisi, knjiga 31. Beograd, 1930. Str. XVI + 159. Cena 30 Din.

Odkar živimo v lastni svobodni državi, se razvija nauk domače pravne zgodovine brzo in, kar je glavno, globoko in pametno. Nov dokaz za to nam je vrlo zanimiva monografija zagrebškega profesorja pravne zgodovine Marka Kostrenčiča. Taka dela, kot je tu prikazano, so nam v resnici potrebna. Brez njih ne bi bilo nikdar mogoče podati sintezo pravne zgodovine Jugoslovanov. Gre za vprašanje javne vere in njenih osnov v javnem življenju. Pisatelj je te osnove zazrl v praskovanskem institutu »pristava« (polatinčeno v »pristaldus«), v italijansko-bizan-

tinskem institutu »notarjev« in v institutu zapadnoevropskega izvora »pečatov« (>sigilla«). (Instituta »javne listine« javnih uradov brez pečata se ni lotil.) Od omenjenih treh institutov je obdelal vse iz različnih vidikov, a najobširneje se je bavil s »pristavi«. Obdelava je strogo znanstvena, temelječa na listinskih virih; sklepi niso nikjer drzni, ampak dobro preiščeni in zato prepričevalni. In vendar oprezní pisatelj kot strog znanstvenik sam dopušča, da mu je morda kaj izostalo, kar bi bilo treba pri komparativni obdelavi potrebno omenjati. Baš, da na to opazko navežemo, naj nam bo dovoljeno pripomniti, da bi bilo delo še bolj zaokroženo, še globlje, ako bi se oziralo tudi na listinsko gradivo območja slovenskih pokrajin. Koliko materiala o notarjih in o pečatih bi bil našel v »Gradivu« Frana Kosa, segajočem doslej do l. 1246.! Iz drugih slovenskih pravnozgodovinskih del izhaja, da je institut »Beistandsherr« eksistirál n. pr. v kostanjeviškem okraju še začetkom 17. stoletja. Vrlo zanimiva dejstva, ki jih navaja pisatelj na str. 75. o notarskih listinah in njih izvršljivosti, kažejo, da se je tam na dalmatinski obali izvajala klavzula »des allgemeinen Landschadenbundes« praktično, čeprav ne pod tem imenom. Ta klavzula pa se je uporabljala na Slovenskem od XIV. do XIX. stoletja. In »vabila na pečat«! Še danes eksistirajo na Dolenjskem... O vsem tem smo Slovenci že mnogo pisali. Slovenske pokrajine se nam zde na stečaj odprta vrata, preko katerih je komuniciralo pravo Slovanov, Germanov in Italijanov. Zakaj se ne bi v primerjalnem delu naznanjene knjige preiskale zveze med »pristavom« in med »Beistandsherr«, dalje med »Weisboten«, »Untermarschallen«, ki imajo vsaj del funkcij pristavov? Pa tudi instituti »salmanov« in »prič« »ad perpetuam rei memoriam« so idejno sorodni funkcijarji javne vere. Poleg že omenjenega Kosovega »Gradiva« in drugih slovenskih publikacij bi bilo treba uporabiti Beckmannovo Idea juris statutarii et consuetudinarii iz l. 1686., pa bi se bil vsaj primerjalni del monografije poglobil. Če se omenjajo Čehi, Poljaki, Rusi, Bolgari, bi bilo umestno tudi Slovence upoštevati. Študij Kostrenčičevega dela pa priporočamo toplo vsakemu jugoslovanskemu pravniku, zlasti pa onim, ki hočejo sami rezati brazde pravne zgodovine, da bodo videli, kakšna metoda je potrebna, da se pride k trdnim in zanesljivim izsledkom.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Anzilotti D.: Lehrbuch des Völkerrechts. Band 1. Einführung — Allgemeine Lehren. Vom Verfasser durchgesehene und autorisierte Übertragung nach der 3., erweit. und revid. italienischen Auflage, von Bruns Cornelia u. Dr. Schmid Karl. W. de Gruyter, Berlin — Leipzig 1929, XII + 429 str. Cena 20 RM.

Najodličnejši italijanski mednarodnopravnik profesor Dionizij Anzilotti je od pričetka 1928 dalje tudi (časovno tretji) predsednik Stalnega sodišča za mednarodno pravosodstvo v Haagu. To dejstvo je važno za presojo te knjige, v kateri lepo spaja svoje globoko teoretično znanje z bogatim praktičnim izkustvom. Delo je bilo prvotno zamišljeno le kot študijski pripomoček za Anzilottijeve slušatelje na univerzi v Rimu. Doslej je doživelo v italijanskem jeziku tri izdaje (zadnja 1927), dočim je

I. 1929. izšlo v Parizu v francoskem (prevedel G. Gidel) in nato v navzočni izdaji, že v nemškem prevodu. — Tudi drugače se v delu lepo uveljavlja mednarodno znanstveno sodelovanje: v uvodu k tretji italijanski izdaji omenja Anzilotti, da mu je za izpopolnitev bibliografičnega dela služilo zlasti bogato gradivo Carnegiejeve knjižnice v Mirovni palači v Haagu, dočim je v nemškem prevodu izpopolnjena bibliografija po zbirkah, ki pripadajo inštitutu za inozemsko javno ter za mednarodno pravo* v Berlinu. — Svojevrsten je že sistem, ki ga uporablja Anzilotti. V tej prvi knjigi obravnava splošne nauke, dočim naj bi naslednja sistematično obdelala različne kategorije mednarodnih odnosov, tretja knjiga pa naj bi obravnavala uveljavljanje prava v mednarodnopravni skupnosti (attuazione del diritto nella comunità internazionale).

Avtor podaja najprej na 29 straneh pregled zgodovine in literature mednarodnega prava. Pri vsaki dobi jednato navaja glavne idejne in politične činitelje. Zanimivo označuje razlike med francosko, nemško in angleško-severno-ameriško MNPno literaturo. Prva je jasna, snovno bogata, toda metodično premalo stroga; jakost nemške je v točnih metodah, ki skušajo zlasti ločiti pravne in politično-ideološke vidike; angleška literatura pa zasleduje v prvi vrsti praktične svrhe. — Pri zgodovinskem pregledu je stari vek pač premalo upoštevan. Ravno za Anzilottijevo stališče, ki stavi mednarodne pogodbe kot vir MNP-a na prvo mesto, bi bilo važno omeniti različne mednarodne pogodbe starega Orienta. Semkaj spada na jastrebskem stebru ohranjena pogodba med sumerijskima državicama Lagašem in Ummo (okoli 3100 pr. Kr.), (tekst: Heuzey-Thureau-Dangin, *Restitution matérielle de la stèle des vautours*, Pariz 1909), dalje pogodbe med Asirci in Babilonci (n. pr. Aššurbelnišešu ter Karaindaš I., ok. 1430 pr. Kr.), med Hetiti in Babilonci (Hattušiliš III. in Kadašman-Turgu, pred 1292 pr. Kr.), med Hetiti in Egipčani (Hattušiliš III. in Ramses II., 1292 pr. Kr.) ter številne hetitske vazalne pogodbe (virji: Weidner, *Politische Dokumente aus Kleinasien*, Leipzig 1923; J. Friedrich, *Staatsverträge des Hatti-Reiches in hethitischer Sprache*, I. Leipzig 1926, II. 1930). Navesti bi bilo prav tako različne pogodbe med grškimi državicami (prim. v. Scala, *Staatsverträge des Altertums*, Leipzig 1898; Hitzig, *Altgriechische Staatsverträge über Rechtshilfe*, Zürich), za rimsko dobo pa vsaj delo Täubler, *Imperium Romanum* (I, Leipzig-Berlin 1913). — Zgodovinskemu pregledu sledi uvod (30 — 87), nato splošni nauki (88 — 417), končno dodatek k poglavju o MNP-ni osebnosti katoliške cerkve, ki je postal potreben vsled Lateranske pogodbe (418 — 425). Stvarno in besedno kazalo sta oskrbela nemška prevajalca. Glede besednega kazala bi želeli, da bi bilo znatno obširnejše; dobro bi služilo tudi kazalo avtorjev ter kazalo raznih mednarodnih sporov, ki jih avtor obravnava.

V uvodu pričenja Anzilotti z določitvijo pojma MNP-a. To nastaja iz dogovorov, izrečnih in molčečih, med državami. Njegova ob-

* MNP = mednarodno pravo.

veznost je utemeljena v normi *pacta sunt servanda* (32). To najvišje načelo pravno (pač lahko etično, politično) ni več dokazljivo (33). Zelo težko je vprašanje o razmerju med MNP-om in državnim pravom. Po pisateljevem naziranju potekata MNP in državno pravo iz samostojnih temeljnih norm ter sta radi tega med seboj ločena (38); zato niso med njima možni konflikti (42). Nato razpravlja avtor o materialni in formalni recepciji enega izmed obeh pravnih redov v drugega (43). — Ker sloni MNP na načelu *pacta sunt servanda*, so njegovi viri le dogovori, bodisi izrečni (pogodbe), bodisi molčeči (običaji) (49). V tej zvezi podaja Anzilotti zelo zanimiv pregled stremeljenj in poskusov za kodificiranje MNP-a. — V naslednjem poglavju skuša določiti meje, ki so v osebnem in časovnem pogledu merodajne za veljavnost MNP-nih norm ter se nato bavi z razliko med prisilnim in popustljivim pravom. — Uvod zaključuje poglavje o vzajemnem odnosu raznih MNP-nih norm (derogacija, pogodbeno in običajno pravo itd.), z določitvijo norm (n. pr. kadar so raznojezična besedila hkrati avtentična) ter končno z razlago norm; ob tej priliki razpravlja tudi o analogiji ter o presoji *ex aequo et bono*.

V splošnem delu se prvo poglavje bavi z MNP-nimi subjekti. Zelo obširno obravnava Anzilotti položaj katoliške cerkve, ki ji — tudi po stanju pred Lateransko pogodbo — pripoznava MNP-no osebnost in sicer vsled MNP-nega značaja konkordatov. — MNP-ni subjekt more nastati le vsled pogodbe: vsled pripoznanja po drugih državah, ki je torej konstitutivno in ne zgolj deklarativno. MNP-na osebnost ne preneha vsled premembe ustave ali pa ozemlja, pač pa če preneha celotni državni pravni red. Sledi odstavek o pravnih lastnostih MNP-nih subjektov. Semkaj uvršča Anzilotti razpravljanja o državah, ki so članice državnih zvez, realno unijo, sodržavje, Društvo narodov; za tem govori o odvisnih državah (sucereniteta, angleški Commonwealth), o protektoratih (razlike med MNP-nim in kolonialnim protektoratom smatra avtor za nebitvene) ter končno o nevtraliziranih državah. Drugo poglavje se bavi z MNP-nimi organi, najprej z individualnimi (vladar, papež, minister zunanjih zadev, diplomatični agenti, konzuli i. dr.), nato s kolektivnimi. Tretje poglavje je posvečeno pravno pomembnim dejstvom. Semkaj spadajo pravni posli: enostranske ter MNP-ne pogodbe, pa tudi MNP-no nedovoljena dejanja.

Prostor nam ne dopušča, da bi mogli navesti vsaj pregledno glavne avtorjeve teze. — Velika prednost dela je pisateljeva neizprosna logika, ki skuša vedno točno varovati čisto juristično pojmovanje. Občudovanja vredna je tudi jasnost, ki se kaže tudi v najbolj subtilnih problemih. Delo je v vsakem oziru moderno, ker upošteva MNP-ni razvoj prav do lanskega leta. Vsak pravni institut skuša Anzilotti pokazati tako, kakor se je razvil. Pred vsakim večjim odstavkom je navedena bogata literatura. Naravnost fenomenalno poznavanje kaže Anzilotti ne le glede važnih MNP-nih dejstev Starega sveta, marveč pravtako tudi glede Amerike. — Seveda se z vsemi zaključki, do katerih avtor prihaja, ni vedno možno strinjati. Priznati pa je treba, da skuša z neizprosno doslednostjo uveljaviti vedno svojo tezo, da je temelj mednarodnega prava norma *pacta*

sunt servanda; v tej strogi vezanosti na navedeno, v svojem bistvu vendarle samovoljno načelo, zaide avtor do nekaterih skrajnosti, kjer mu ne moremo povsem slediti.

V celoti pa spada Anzelottijevo delo med najboljše moderne sisteme mednarodnega prava. V soglasju z nemškimi in francoskimi kritiki izražamo le željo, naj bi navzočni knjigi sledili čimprej tudi obe naslednji in bi bilo tako to zares mojstrsko delo čimprej dovršeno.

Dr. Viktor Korošec.

Mihajlinović Fr. — Trtanj J.: *Zakon o sudskim taksama*. Sarajevo. Samozaložba. 1930. Str. 75. Cena 40 Din.

Knjiga obsega poleg popolnega besedila zakona, tarife in pravilnika 17 razpredelnic na prvih štiridesetih straneh. V teh razpredelnicah so navedene in izračunane sodne pristojbine za vsa poedina pravna dejanja in opremljene s potrebnimi opombami kakor n. pr. razp. I: Pristojbine v rednem pravdnem postopku, razp. II: sodne odločbe, razp. III: malotno postopanje itd. V razpredelnicah so nazorno obdelane vse nove sodne pristojbine in obenem tudi po višini izračunane. Praktična vrednost knjige je torej velika, in zato knjigo, ki je opremljena tudi z izčrpnim kazalom, prav priporočamo.

Maklecov A.: *Krivična dela protiv javnog morala u krivičnome zakoniku Kraljevine Jugoslavije*. Posebni odtisk iz Arhiva za pravne in društvene nauke 1930. Str. 23.

Gd. profesor Maklecov je objavil svoje lepo predavanje, ki ga je imel preteklo zimo v društvu »Pravniku«, opremljeno z vsem znanstvenim aparatom v beograjskem Arhivu in opozarjamo nanj naše člane.

Milišević Miloš: *Krivični zakonik za kraljevinu Jugoslaviju sa kratkim objašnjenjima za praksu*. I. opšti deo. Beograd. Samozaložba. 1930. Str. 59. Cena 20 Din.

Kakor kaže že naslov, gre za zakonsko besedilo, ki so mu pridane kratke lakonične opombe in pojasnila.

Zbirka zakonov, 42. snopič: *Zakon o sodnih taksah in pravilnik za izvrševanje zakona o sodnih taksah*. Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1930. Str. 129. Cena v platno vezani knjigi s poštnino vred Din 45.25.

Zbirka zakonov, 43. snopič: *Zakonik o sodnem postopanju v civilnih pravnih (civilni pravdni postopnik) in uvodni zakon za ta zakonik*. Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1930. Str. 348. Cena s poštnino vred 82 Din.

Zbirka Konvencija Medjunarodnog Biroa Rada u Ženevi. Beograd. Izdanje Centralnog Sekretarijata Radničkih Komora. 1930. Str. 63.

Razne vesti.

V Ljubljani, meseca septembra 1930.

† Dr. Ante Verona, Pravniško društvo v Zagrebu zadela je težka izguba, dne 13. avgusta t. l. umrl je njega predsednik dr. Ante Verona, ki je po smrti dr. L. Polića vodil društvo več kakor dve leti. Pokojni dr. Verona je bil iskren naš prijatelj, obiskal je naša društvena izleta v Celje in Krško in sodeloval z našim društvom pri pripravi praviških kongresov ter nam osobito postal znan kot predsednik prvega zbora jugoslovanskih pravnikov v Zagrebu l. 1924. Za časa njegovega predsedovanja Pravniškemu društvu so ostale vezi med obema društvima prav tako trdne in prisrčne in meseca junija t. l., ko se je mudil dr. Verona v Ljubljani na razgovorih za praviški kongres v Skoplju, se je za naše prilike zanimal zopet tako živo kakor poprej. Takrat pač še nismo slutili, da bo simpatičnega, ljudomilega in vseskozi korektnega moža pobrala smrt tako nenadoma.

Se težja pa je izguba, ki je zadela s smrtjo dr. Verone jugoslovansko pravno vedo. Od leta 1913. dalje je izhajal v Mjesečniku cel niz člankov in razprav iz različnih pravnih področij, ki jim je bil avtor neumorni dr. Verona. Po prevratu je usmeril dr. Verona svoje literarno delovanje skoro izključno na pomorsko pravo in razen druge objavljenih člankov so se razpravam v Mjesečniku pridružile še številne razprave iz te pravne panoge v beograjskem Arhivu in tržaškem Pravnem Vestniku. Tako je zaslovel dr. Verona kot naš najboljši poznavalec pomorskega prava in je bil potem, ko je stopil v pokoj kot naslovni podpredsednik stola sedmorice odd. B, imenovan za javnega rednega profesorja na zagrebški ekonomski komercialni visoki šoli, katere rektor je tudi bil v zadnjem času. Venia legendi iz pomorskega prava je bila podeljena dr. Veroni že l. 1921. Poleg omenjenih razprav je izdal še samostojno knjigo Pomorsko pravo I. del (1927) in letos v družbi z univ. prof. dr. Zuglio komentar k stečajnemu in poravnalnemu zakonu, pripravljaj pa komentar k civilnopravnemu postopku. V vseh svojih delih se je izkazal kot globok, temeljit in vsestranski jurist.

Prerano umrlemu dr. Veroni, dovršil je 63 let, ki je vse svoje odlične moči posvetil svojima poklicema, sodniškemu in profesorskemu, praviški vedi in organizaciji pravnikov bodi zato trajen spomin!

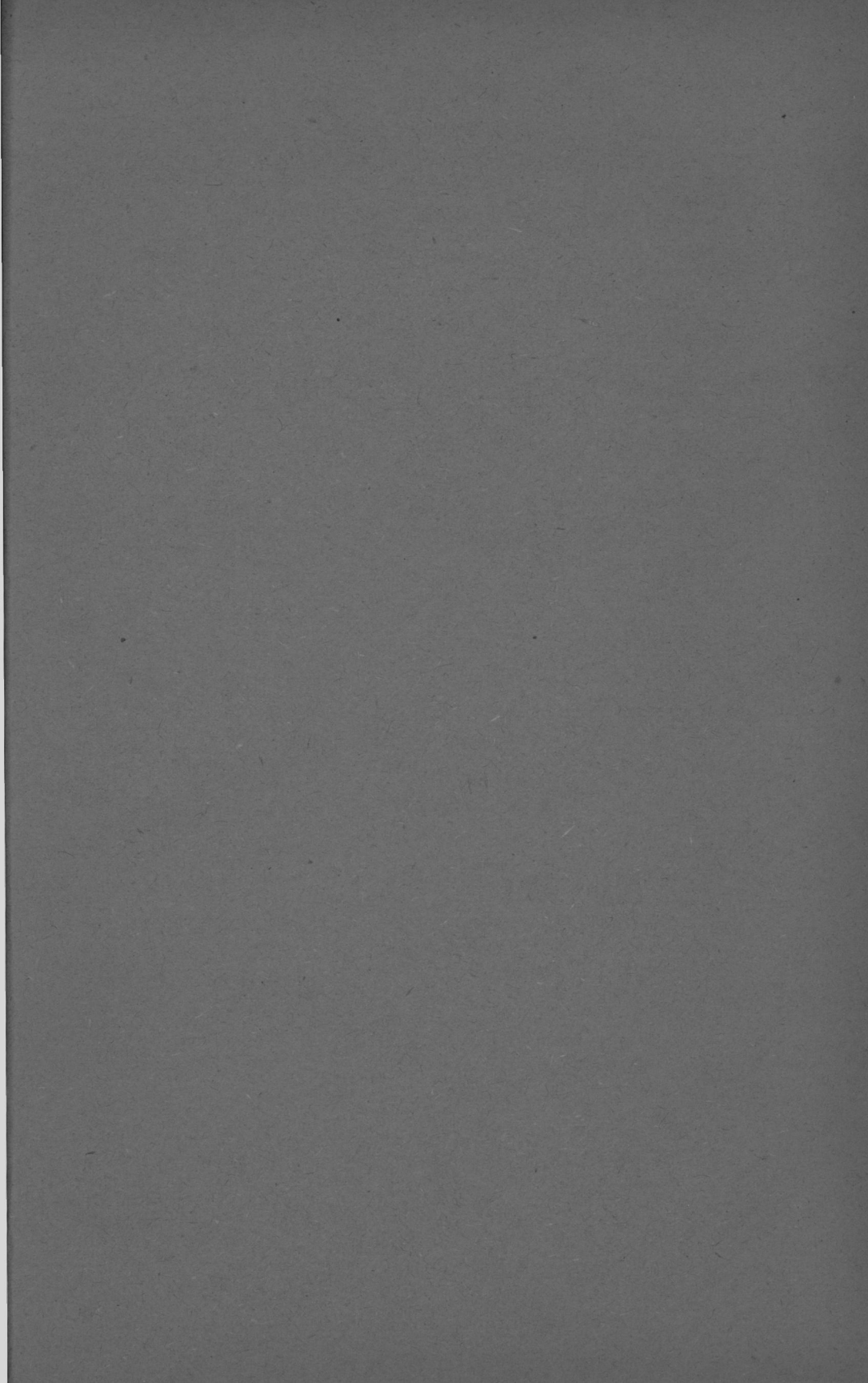
Osebnosti. Postavljeni so: za podpredsednika stola sedmorice odd. B. dr. Metličić Josip; za predsednika okrožnega sodišča v Celju dr. Vidović Fran; za sodnika okrožnega sodišča Troje Josip (Celje) in Kuder Julij (Maribor); za sodnike okrajnih sodišč dr. Lučovnik Hinko (Kozje), Černe Josip (Mokronog), Levstek Andrej (Gornja Radgona), za starešino okrajnega sodišča Čoš Franjo (Mokronog), za sodniške pripravnike: dr. Pompe Leon, Picek Ivan, dr. Gruden Ludovik, Jug Milan, Rupar Fran, dr. Merhar Bogdan, dr. Dougan Ivo, dr. Kyovsky Rudolf, Rupnik Leopold, Marc Pavel, Perovšek Martin,

Ilešič Milivoj, Peterca Fran, Rus Ernest, Pipenbacher Dušan. Premešчени so sodniki dr. Štempihar Jurij v Ljubljano, Radej Anton v Celje, Detela Franjo v Brežice. — Pri banski upravi v Ljubljani so postavljeni za banska svetnika Mulaček Rajko in Kaki Matej, za sekretarja Koropec Rihard. Za sreske načelnike so postavljeni Loger Friderik v Novem mestu, Placer Albert v Kočevju, Poklukar Ciril v Novem, dr. Tekavčič Karel v Logatcu, dr. Vidmar Ivan v Radovljici, dr. Senekovič Ivan v Samoboru, dr. Maraž Dioniz v Prevaljah, Maršič Fran za podnačelnika v Laškem, Vovšek Fran za sekretarja v Mariboru in Levičnik Franc za sekretarja v Škofji Loki. Premešчени so: višja pristava Verbič Franc v Ljubljano, Skale Otmar v Litijo in pristav Šink Franc v Ljubljano. — Pri dravski finančni direkciji so postavljeni: za finančna svetnika Perne Hinko, dr. Valjavec Ljudevit; za finančnega tajnika Predikaka Ivan; za finančne pristave dr. Dobida Karel, Korenini Aleksander in Bajer Egon. — Odvetniško pisarno so otvorili: dr. Ražem Joahim in dr. Jaške Josip v Ljubljani, dr. Terčič Fran v Šoštanju, dr. Godnič Josip na Vranskem, dr. Skrinjar Dragotin v Kozjem, dr. Vovk Janko, dr. Štempihar Ivan in dr. Stanovnik Aleš na Jesenicah, dr. Gozani Leon v Mariboru, dr. Požun Josip v Črnomlju, dr. Krek Miha v Ljubljani, dr. Gros Davorin v Novem mestu, Sterle Rudolf v Ljubljani in Šali Andrej pri Sv. Lenartu v Slov. Goricah. Preselil se je odvetnik Krištof Vladimir v Radovljico. — V pokoj so stopili: banski inspektor dr. Ferjančič Josip, starešina okraj. sodišča Vidic Oton, podpredsednik stola sedmorice odd. B Okretič Ivan, starešina okrajnega sodišča Mejač Anton, predsednik deželnega sodišča Rekar Fran. — Umrli so: odvetnik dr. Juritsch Friderik, veliki župan v pok. dr. Vodopivec Franc, član glavne kontrole Vodopivec Hilarij, notar Drukar Avgust.

Statistični podatki za konkurze in prisilne poravnave izven konkurza. Z razpisom od 5. maja 1930, št. 43641, je odredilo ministrstvo pravde, da je vročati Oddelku občne državne statistike v Beogradu naslednje sklepe v konkurznem in poravnalnem postopanju:

1. Oklic o uvedbi konkurza (§ 79 k. z.),
2. objave o odpravi konkurza (§§ 84, 151, 178, 169 k. z.),
3. oklic o uvedbi poravnalnega postopanja (§ 8. por. z.),
4. objave o ustavitvi poravnalnega postopanja (§ 57 por. z.).

Ministrstvo pravde je dalje z razpisom od 6. junija 1930, št. 53796, uvedlo posebne statistične liste, ki jih ima sodišče sestaviti, čim je konkurz končan. Te liste je odpremljati letno meseca februarja za prešlo leto občni državni statistiki v Beogradu obenem s seznamom statističnih listov, tičočih se konkurzov, ki še niso pravomočno končani.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“ znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo; tudi uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Poslužijo naj se v to priloženih položnic; kdor pošilja naročnino s pošt. ali čekov. nakaznico, naj jo naslovi na „Društvo »Pravnik« v Ljubljani“ (ne osebno na blagajnika), ker se pripisuje vsa naročnina čekovnemu računu pri poštni hranilnici. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tja-kaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe: Spomenica na drugi Kongres pravnika, Spomenica za III. glavnu skupštino Kongresa pravnika in letniki „Slov. Pravnika“ od I. 1909. naprej. Cena s poštnino vred za Spomenico o ljubljanskem Kongresu — 25 Din, za Spomenico o sarajevskem Kongresu 30 Din, za „Slovenski Pravnik“ letniki od 1923 do 1929 po 70 Din, ostali letniki po 36 Din. Posamezni snopiči (dvojne številke) po 12 Din.

Dr. E. Pajnič: Sreska kot kazenska sodišča po novem zakoniku o sodnem kazenskem postopanju — cena 15 Din.